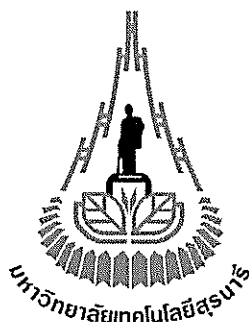

เอกสารทบทวนคณิตศาสตร์พื้นฐาน

สำหรับ

นักศึกษาวิทยาศาสตร์การกีฬา เทคโนโลยีการเกษตร สาธารณสุขศาสตร์
และพยาบาลศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาศรี อัสวกุล
สาขาวิชาคณิตศาสตร์ สำนักวิชาวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

เอกสารทบทวนคณิตศาสตร์พื้นฐาน

สำหรับ

นักศึกษาวิทยาศาสตร์การกีฬา เทคโนโลยีการเกษตร สาธารณสุขศาสตร์
และพยาบาลศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาศรี อัสวกุล
สาขาวิชาคณิตศาสตร์ สำนักวิชาวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

คำนำ

เอกสารประกอบการอบรมคณิตศาสตร์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาใหม่ที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ใช้เป็นแนวทางในการเตรียมตัวสำหรับการศึกษาในมหาวิทยาลัย ใช้ทบทวน หรือใช้สร้างพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ เนื้อหาส่วนใหญ่ที่นักศึกษาได้ศึกษามาแล้วในระดับมัธยมศึกษา อย่างไรก็ตาม เอกสารนี้จะช่วยนักศึกษาทบทวนเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ และใช้ตรวจสอบพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของตนเองด้วย เนื้อหาในเอกสารนี้ประกอบด้วย รากฐานทางพีชคณิตในบทที่ 1-3 และในบทที่ 4 และ 5 เกี่ยวกับฟังก์ชันและการร่างกราฟ และฟังก์ชันเชิงเส้น

ด้วยการจัดเตรียมเอกสารนี้เป็นการดำเนินการเป็นครั้งแรกภายในระยะเวลาอันสั้น อาจจะไม่สมบูรณ์มาก หากนักศึกษามีข้อสงสัยประการใด สามารถมาติดต่อขอคำปรึกษาเพิ่มเติมที่สาขาวิชาคณิตศาสตร์ ในภาคการศึกษาที่ 1/2553 ได้ ขอขอบคุณบุคลากรของสาขาวิชาคณิตศาสตร์ คุณอนุสรณ์ รุจิราภา เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ที่ช่วยพิมพ์เอกสารได้อย่างเรียบร้อย และผู้ช่วยสอน คุณอมรรัตน์ สุริยวิจิตรเสรณี ที่ช่วยในการสร้างรูปและกราฟ ตลอดจนคุณทิพย์สุดา ไชยพฤษย์ จากส่วนส่งเสริมวิชาการในการประสานงานการผลิตเอกสาร

ประภาศรี อัสวกุล

25 เมษายน 2553

สารบัญ
สารบัญ

	หน้า
คำนำ	i
สารบัญ	ii
บทที่ 1 ระบบจำนวนจริง	1
1.1 เซตของจำนวนจริง	1
1.2 เส้นจำนวนจริง	1
1.3 ช่วง	2
1.4 ค่าสัมบูรณ์	5
1.5 เลขชี้กำลัง	6
1.6 รากที่ n	8
บทที่ 2 การดำเนินการทางพีชคณิต	11
2.1 นิพจน์ทางพีชคณิต	11
2.2 เอกลักษณะทางพีชคณิต	11
2.3 พหุนาม	12
2.4 การแยกตัวประกอบพหุนาม	15
2.5 นิพจน์ตรรกยะ	16
บทที่ 3 สมการ	25
3.1 สมการ	25
3.2 สมการเชิงเส้น	26
3.3 สมการกำลังสอง	30
บทที่ 4 ฟังก์ชัน	38
4.1 บทนิยามของฟังก์ชัน	38
4.2 ระบบพิกัดเชิงฉาก	42
4.3 กราฟของฟังก์ชัน	43
บทที่ 5 ฟังก์ชันเชิงเส้น	49
5.1 ความชันของเส้นตรง	49
5.2 สมการของเชิงเส้น	53
5.3 ฟังก์ชันเชิงเส้น	65
บรรณานุกรม	68

1.3 ช่วง (Intervals) ให้ a และ b เป็นจำนวนจริงซึ่ง $a < b$

ช่วงเปิด (Open Intervals) (a, b) หมายถึง เซตของจำนวนจริงซึ่งอยู่ระหว่าง a และ b

$$(a, b) = \{x \mid x \in \mathbb{R}, a < x < b\}$$

$$a < x < b$$

ช่วงปิด (Closed Intervals) $[a, b]$ หมายถึง เซตของจำนวนจริงซึ่งอยู่ระหว่าง a และ b และรวมทั้งค่า a และ b

$$[a, b] = \{x \mid x \in \mathbb{R}, a \leq x \leq b\}$$

$$a \leq x \leq b$$

ช่วงกึ่งเปิด (Half-Open Intervals)

$$[a, b) = \{x \mid x \in \mathbb{R}, \dots\dots\dots\}$$

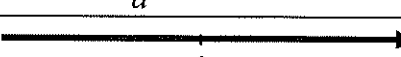
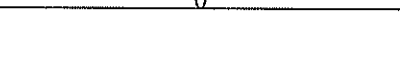
$$(a, b] = \{x \mid x \in \mathbb{R}, \dots\dots\dots\}$$

ช่วงอนันต์ (Infinite Intervals) เป็นช่วงที่ไม่มีขอบเขต

$$(a, \infty), [a, \infty), (-\infty, a), (-\infty, a], (-\infty, \infty)$$

สรุปได้ว่า

	สัญกรณ์แบบช่วง	สัญกรณ์แบบอสมการ	การแทนบนเส้นจำนวน
ช่วงที่มีขอบเขต			
ช่วงเปิด	(a, b)	$a < x < b$	
ช่วงปิด	$[a, b]$	$a \leq x \leq b$	
ช่วงกึ่งเปิด	$[a, b)$	$a \leq x < b$	
ช่วงกึ่งเปิด	$(a, b]$	$a < x \leq b$	
ช่วงที่ไม่มีขอบเขต			
	(a, ∞)	$a < x$	
	$[a, \infty)$	$a \leq x$	
	$(-\infty, a)$	$x < a$	
	$(-\infty, a]$	$x \leq a$	
เส้นจำนวนจริง	$(-\infty, \infty)$	-	

ตัวอย่างที่ 1 จงเขียนเซตซึ่งนิยามโดยอสมการต่อไปนี้แบบช่วง และเขียนแสดงบนเส้นจำนวนจริง

(1) $2 < x \leq 4$

(2) $-1.5 \leq x < 0$

(3) $x \geq -1$

(4) $x < 3.6$

(5) $x \leq 1$

(6) $-\sqrt{2} \leq x \leq \sqrt{2}$

วิธีทำ

- (1) $2 < x \leq 4$ หมายถึง จำนวนจริง x ใดๆ ที่มากกว่า 2 และน้อยกว่าหรือเท่ากับ 4
แทนได้ด้วย $(2, 4]$

- (2) $-1.5 \leq x < 0$ หมายถึง.....
แทนได้ด้วย.....

- (3) $x \geq -1$ หมายถึง.....
แทนได้ด้วย.....

บทที่ 1 ระบบจำนวนจริง

- (4) $x < 3.6$ หมายถึง.....
แทนได้ด้วย.....

- (5) $x \leq 1$ หมายถึง.....
แทนได้ด้วย.....

- (6) $-\sqrt{2} \leq x \leq \sqrt{2}$ หมายถึง.....
แทนได้ด้วย.....

□

ตัวอย่างที่ 2 จงเขียนช่วงต่อไปนี้ในรูปอสมการ และเขียนแสดงบนเส้นจำนวน

- (1) $(2, 8)$ (2) $[-2, \infty)$ (3) $(-\infty, 0.34)$

วิธีทำ

- (1) $(2, 8)$ หมายถึง เซตของจำนวนจริง x ซึ่ง $2 < x < 8$

- (2) $[-2, \infty)$ หมายถึง.....

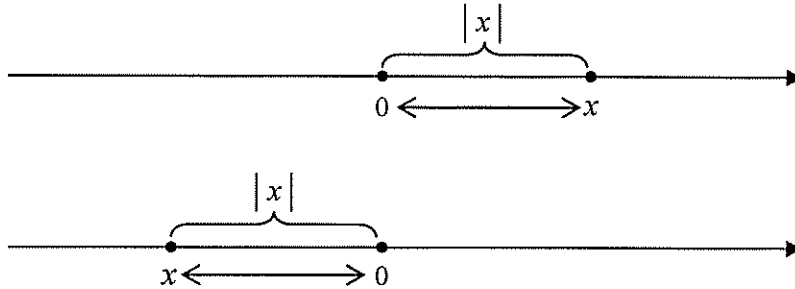
- (3) $(-\infty, 0.34)$ หมายถึง.....

□

1.4 ค่าสัมบูรณ์ (Absolute Value)

ให้ x เป็นจำนวนจริงใดๆ ค่าสัมบูรณ์ของ x เขียนแทนด้วย $|x|$ คือ ขนาดของจำนวนจริง x กล่าวได้ว่า $|x|$ เป็นจำนวนที่ไม่เป็นค่าลบที่บอกระยะห่างระหว่าง x บนเส้นจำนวนจริงและ 0

ดังนั้น

$$|x| = \begin{cases} x, & x \geq 0 \\ -x, & x < 0 \end{cases}$$

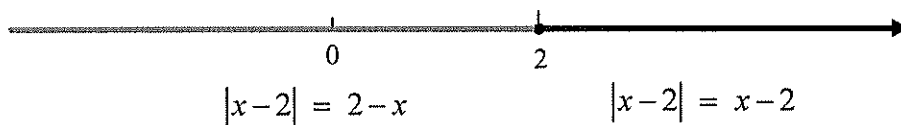
เช่น

- (1) $|-5| = -(-5) = 5$
- (2) $|2| = 2$
- (3) $|-4.8| = -(-4.8) = 4.8$
- (4) $|0| = 0$
- (5) $\left|\frac{19}{5}\right| = \frac{19}{5}$

ตัวอย่างที่ 3 จงเขียน $|x-2|$ โดยใช้บทนิยาม

วิธีทำ

$$|x-2| = \begin{cases} \dots\dots\dots, & x-2 \geq 0 \\ \dots\dots\dots, & x-2 < 0 \end{cases}$$

□

สมบัติของค่าสัมบูรณ์ ให้ x และ y เป็นจำนวนจริงใดๆ

- (1) $|x| = |-x|$
- (2) $|xy| = |x||y|$
- (3) $|x-y| = |y-x|$
- (4) $\left|\frac{x}{y}\right| = \frac{|x|}{|y|} \quad (y \neq 0)$
- (5) $|x+y| \leq |x|+|y|$

1.5 เลขชี้กำลัง (Exponents)

ให้ x เป็นจำนวนจริง และ n เป็นจำนวนเต็มบวก

$$x^n = \underbrace{x \cdot x \cdot x \cdot \dots \cdot x}_{\text{คูณกัน } n \text{ ครั้ง}}$$

เรียก n ว่า เลขชี้กำลัง (exponent) และ x เป็นฐาน (base) ตัวอย่าง เช่น

- (1) $5^3 = 5 \cdot 5 \cdot 5$
- (2) $(x+y)^2 = (x+y)(x+y)$
- (3) $\left(\frac{1}{1-x}\right)^3 = \left(\frac{1}{1-x}\right)\left(\frac{1}{1-x}\right)\left(\frac{1}{1-x}\right)$

กรณีเฉพาะ ถ้า $x \neq 0$ และ n เป็นจำนวนเต็มบวกแล้ว

- (1) $x^0 = 1$
- (2) $x^{-n} = \frac{1}{x^n}$

สมบัติของเลขชี้กำลัง ให้ x และ y เป็นจำนวนจริงใดๆ ถ้า m และ n เป็นจำนวนเต็มแล้ว

- (1) $x^m x^n = x^{m+n}$
- (2) $(x^m)^n = x^{mn}$
- (3) $(xy)^n = x^n y^n$
- (4) $\left(\frac{x}{y}\right)^n = \frac{x^n}{y^n} \quad (y \neq 0)$
- (5) $\frac{x^m}{x^n} = x^{m-n} = \frac{1}{x^{n-m}} \quad (x \neq 0)$

ตัวอย่างที่ 4 จงจัดรูปให้เลขชี้กำลังเป็นจำนวนเต็มบวก

(1) $(2x^{-3}y^2)^{-4}$

(2) $\left(\frac{x^{-4}}{y^3}\right)^{-5}$

(3) $\frac{7x^{-2}(x+y)^3}{21x^5(x+y)^{-4}}$

วิธีทำ

(1) $(2x^{-3}y^2)^{-4} = (2^{-4})(x^{-3})^{-4}(y^2)^{-4}$
 $= \dots\dots\dots$
 $= \dots\dots\dots$

(2) $\left(\frac{x^{-4}}{y^3}\right)^{-5} = \frac{(x^{-4})^{-5}}{(y^3)^{-5}}$
 $= \dots\dots\dots$
 $= \dots\dots\dots$

(3) $\frac{7x^{-2}(x+y)^3}{21x^5(x+y)^{-4}} = \frac{x^{-2-5}(x+y)^{3-(-4)}}{3}$
 $= \dots\dots\dots$
 $= \dots\dots\dots$

□

1.6 รากที่ n (n^{th} root)

ให้ x เป็นจำนวนจริง และ n เป็นจำนวนเต็มบวก

$x^{\frac{1}{n}}$ เป็นรากหลักที่ n ของ x (principal n^{th} root)

นิยามโดย

$$x^{\frac{1}{n}} = y \quad \text{ถ้า} \quad y^n = x$$

และ

- (1) $y \geq 0$ เมื่อ $x \geq 0$ และ n เป็นเลขคู่
- (2) $y < 0$ เมื่อ $x < 0$ และ n เป็นเลขคี่

สัญกรณ์ รากหลักที่ n ของ x เขียนโดยใช้สัญกรณ์ $\sqrt[n]{x}$
 $\sqrt[n]{x}$ แทน $x^{\frac{1}{n}}$ (รากหลักที่ n ของ x)

หมายเหตุ

- (1) สัญกรณ์ $\sqrt{\quad}$ เรียกว่า radical
- (2) สัญกรณ์ $\sqrt{\quad}$ หมายถึง รากที่ 2

ตัวอย่างที่ 5

- (1) $\sqrt{4} = 2$ (ไม่ใช่ -2)
 เพราะว่า $2^2 = 4$ (เป็นค่าบวกทั้งคู่)
- (2) $\sqrt[3]{8} = 2$
 เพราะว่า $2^3 = 8$ (เป็นค่าบวกทั้งคู่)
- (3) $\sqrt[3]{-8} = -2$
 เพราะว่า $(-2)^3 = -8$ (เป็นค่าลบทั้งคู่ 3 เป็นเลขคี่)
- (4) $(-8)^{1/3} = \sqrt[3]{-8} = -2$
- (5) $\sqrt[3]{-8y^3} = -2y$
 เพราะว่า $(-2y)^3 = -8y^3$

ถ้า x เป็นจำนวนจริงค่าลบ และ n เป็นจำนวนเต็มคู่แล้ว
ค่าของ $\sqrt[n]{x}$ ในระบบจำนวนจริงไม่นิยาม

เช่น

$$\sqrt{-9}, \sqrt[4]{-16}, \sqrt[6]{-36} \quad (\text{ไม่นิยาม})$$

เลขชี้กำลังเป็นจำนวนตรรกยะ

$$x^{m/n} = (x^{1/n})^m = (\sqrt[n]{x})^m = \sqrt[n]{x^m}$$

ตัวอย่างที่ 6

$$(1) \quad 32^{2/5} = (32^{1/5})^2 = (\sqrt[5]{32})^2 = (\dots\dots)^2 = \dots\dots$$

$$(2) \quad (81x^4)^{-3/4} = (\dots\dots\dots)^{-3} = (\dots\dots\dots)^{-3}$$

$$= \frac{\dots 1 \dots}{(\dots\dots\dots)^3} = \frac{1}{\dots\dots\dots}$$

□

ตัวอย่างที่ 7 สมบัติของเลขชี้กำลังเป็นจริง ในกรณีเลขชี้กำลังเป็นเลขเศษส่วน

$$(1) \quad x^{-1/2} x^{3/2} = x^{-1/2 + 3/2} = x^{2/2} = x$$

$$(2) \quad (x^{-5/7})^{-14} = x^{(-5/7)(-14)} = x^{10}$$

$$(3) \quad \left(\frac{x^{-9}}{y^{-6}}\right)^{-2/3} = \frac{(x^{-9})^{\dots\dots\dots}}{(y^{-6})^{\dots\dots\dots}} = \frac{x^{\dots\dots\dots}}{y^{\dots\dots\dots}} = \frac{x^{\dots\dots\dots}}{y^{\dots\dots\dots}}$$

สมบัติของรากที่ n

ให้ x และ y เป็นจำนวนจริง m และ n เป็นจำนวนเต็มบวก ดังนั้น ถ้ารากที่ n และ m ต่อไปนี้นิยาม แล้ว

$$(1) \quad \sqrt[n]{xy} = \sqrt[n]{x} \sqrt[n]{y}$$

$$(2) \quad \sqrt[n]{\frac{x}{y}} = \frac{\sqrt[n]{x}}{\sqrt[n]{y}}$$

$$(3) \quad \sqrt[n]{\sqrt[m]{x}} = \sqrt[nm]{x}$$

ตัวอย่างที่ 8 จงใช้สมบัติของรากที่ n จัดรูปในข้อต่อไปให้ง่ายขึ้น (x และ y เป็นจำนวนจริงบวก)

$$(1) \sqrt{63} \qquad (2) \sqrt{125x^2} \qquad (3) \sqrt[4]{\frac{32x^9}{81y^4}} \qquad (4) \sqrt[5]{\sqrt[3]{y^{30}}}$$

วิธีทำ

$$(1) \quad \sqrt{63} = \sqrt{(9)(7)} = \sqrt{9}\sqrt{7} = 3\sqrt{7}$$

$$(2) \quad \sqrt{125x^2} = \sqrt{(25x^2)(5)} = \sqrt{25x^2}\sqrt{5} = 5\sqrt{5}x$$

$$(3) \quad \sqrt[4]{\frac{32x^9}{81y^4}} = \frac{\sqrt[4]{32x^9}}{\sqrt[4]{81y^4}} = \frac{\sqrt[4]{16x^8 \cdot 2x}}{\dots\dots\dots} = \frac{\dots\dots\dots}{\dots\dots\dots}$$

$$(4) \quad \sqrt[5]{\sqrt[3]{y^{30}}} = \sqrt[5]{y^{10}} = y^{10/5} = y^2$$

□

บทที่ 2

การดำเนินการทางพีชคณิต

2.1 นิพจน์ทางพีชคณิต (Algebraic Expression)

นักศึกษามักจะต้องจัดการหรือดำเนินการกับพจน์ในลักษณะต่อไปนี้

$$-2, \sqrt{2}, 5, 2x+3, x^2+3x-4, 2y^2+5y-3, y^3-1, 6x^3y^2-4, \\ 2xy-x^2+y^2-1, \sqrt{x^2+y^2}, x^3-y^3+2xy+2xyz, x^2y-yz^2+zx^2-1, \\ (x+y+z)^3, \frac{x+y}{x-y}, \frac{1}{x^2+y^2-1}, \frac{6x^3y^2+4}{y^3-x}, \dots$$

ซึ่งเกิดจากการบวก การลบ การคูณ การหาร การยกกำลัง การหารากของจำนวนหรือตัวแปร (variable) $x, y, z, \dots$ เรียกว่า นิพจน์ทางพีชคณิต

ตัวแปร เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้แทนปริมาณที่วัดได้ เช่น เวลา น้ำหนัก อุณหภูมิ ความดัน ระยะทาง พื้นที่ ปริมาตร จำนวนนักศึกษา, ... เป็นต้น

ถ้าแทนค่าตัวแปรด้วยจำนวน เช่น $x=1$ และ $y=-1$ ใน

$$2xy-x^2+y^2-1 \quad \text{จะได้} \quad 2(1)(-1)-(1)^2+(-1)^2-1 = -3$$

ถ้าเลขชี้กำลังของตัวแปรตัวเดียวกันเท่ากัน แต่แตกต่างกันเฉพาะสัมประสิทธิ์ที่เป็นค่าคงตัว เรียกพจน์เหล่านี้ว่า พจน์ที่คล้ายกัน (like terms) เช่น $3x^2y, -2x^2y$ และ x^2y เป็นพจน์ที่คล้ายกัน

2.2 เอกลักษณ์ทางพีชคณิต (Algebraic Identities)

ให้ a และ b แทนจำนวนจริง เอกลักษณ์ทางพีชคณิตที่สำคัญๆ คือ

$$(1) \quad (a+b)^2 = a^2+2ab+b^2$$

$$(2) \quad (a-b)^2 = a^2-2ab+b^2$$

$$(3) \quad (a-b)(a+b) = a^2-b^2$$

$$(4) \quad (a+b)(a^2-ab+b^2) = a^3+b^3$$

$$(5) \quad (a-b)(a^2+ab+b^2) = a^3-b^3$$

$$(6) \quad (a+b)^3 = a^3+3a^2b+3ab^2+b^3$$

$$(7) \quad (a-b)^3 = a^3-3a^2b+3ab^2-b^3$$

2.3 พหุนาม (Polynomials)

นักศึกษาต้องรู้จักคำว่า พหุนาม (polynomials) ซึ่งหมายถึง นิพจน์ทางพีชคณิตซึ่งเกิดจากการบวก การลบ การคูณ เท่านั้น เช่น

$$5x+2, \quad 3x^2-2x+7, \quad 4xy^4-3xy+5x+6y^2-2$$

แต่ $\frac{6x^3+4}{x-1}$ ไม่เป็นพหุนาม เพราะว่ามีหาร

$5y^2+\sqrt{y}-1$ ไม่เป็นพหุนาม เพราะว่ามีหารากที่สอง

พหุนามในตัวแปรเดียว เช่น

$$5x+2, \quad y^2-y+1, \quad x^3+3x^2+3x-1, \quad x^2+x+\sqrt{2}, \quad -z^3+z-4, \dots$$

พหุนามในสองตัวแปร เช่น

$$5xy, \quad x^2+y^2, \quad x^3y-y^3-2xy+1$$

ระดับชั้นหรือดีกรี (degree) ของพหุนามในตัวแปรเดียว คือ เลขชี้กำลังสูงสุดของตัวแปร เช่น

ระดับชั้นของพหุนาม $3x^2-x+5$ คือ 2

ระดับชั้นของพหุนาม $1-\frac{3}{4}y^5$ คือ 5

ระดับชั้นของพหุนาม $1-z+z+z^3$ คือ 3

ระดับชั้นของพหุนาม $1+2t$ คือ .....

ระดับชั้นของพหุนาม $\sqrt{2}-x+\sqrt{3}x^3$ คือ .....

ระดับชั้นของพหุนาม $-\sqrt{2}x+4$ คือ .....

ระดับชั้นของพหุนามในสองตัวแปร คือ ผลบวกของเลขชี้กำลังที่สูงสุดของตัวแปร เช่น

ระดับชั้นของพหุนาม $3xy^2-xy+\frac{x}{2}+\sqrt{2}y$ คือ 3

ระดับชั้นของพหุนาม $3zx+3xy-5yz$ คือ .....

ระดับชั้นของพหุนาม x^2+y^2-x+y คือ .....

นักศึกษาสามารถ บวก ลบ คูณ พหุนามได้ โดย
พจน์ที่คล้ายกัน บวก ลบ กัน ได้
ใช้สมบัติของเลขชี้กำลัง
ใช้กฎการกระจาย

ตัวอย่างที่ 1 จงดำเนินการนิพจน์ต่อไปนี้

- (1) $(4x^3 + 7x - 13) + (-2x^3 + 5x + 17)$
- (2) $(2x^3 + 3x^2 - 5x + 11) - (4x^3 - 5x^2 + 9)$
- (3) $(-2x)(7x^3)(-x^4)$
- (4) $(2x^2y)^2(-3x^3y^2)^3$
- (5) $(3x - 5)(4x + 1)$
- (6) $(2x^2y^2)(4xy^2 - 3x^2y^5 - 8)$
- (7) $(x^2 - 2x + 1)(x^2 + x + 2)$
- (8) $(x - 1)(x - 1)(x - 1)$
- (9) $(\sqrt{2} - x)(\sqrt{2} + x)$
- (10) $(x + y)^3$

วิธีทำ

- (1) $(4x^3 + 7x - 13) + (-2x^3 + 5x + 17)$
 $= \dots\dots\dots$
 $= \dots\dots\dots$
- (2) $(2x^3 + 3x^2 - 5x + 11) - (4x^3 - 5x^2 + 9)$
 $= \dots\dots\dots$
 $= \dots\dots\dots$
- (3) $(-2x)(7x^3)(-x^4)$
 $= \dots\dots\dots$
 $= \dots\dots\dots$
- (4) $(2x^2y)^2(-3x^3y^2)^3$
 $= \dots\dots\dots$
 $= \dots\dots\dots$

บทที่ 2 การดำเนินการทางพีชคณิต

(5) $(3x-5)(4x+1)$
= .....

= .....

(6) $(2x^2y^2)(4xy^2-3x^2y^5-8)$
= .....

= .....

(7) $(x^2-2x+1)(x^2+x+2)$
= .....

= .....

(8) $(x-1)(x-1)(x-1)$
= .....

= .....

(9) $(\sqrt{2}-x)(\sqrt{2}+x)$
= .....

= .....

(10) $(x+y)^3$
= .....

= .....

2.4 การแยกตัวประกอบพหุนาม

พหุนามที่มีตัวประกอบเป็นตัวมันเอง 1 และ -1 เท่านั้น เรียกว่า prime polynomial เช่น

$$x+1, x^2+1, 1+y+y^2, 2x+3y, \dots$$

การแยกตัวประกอบพหุนาม คือ การแยกตัวประกอบพหุนามเป็นผลคูณของ prime polynomial

ตัวอย่างที่ 2 จงแยกตัวประกอบของพหุนามต่อไปนี้

$$(1) 2x^2 - 5x \qquad (2) 3x^2y^5 - 5xy^3$$

วิธีทำ

$$(1) 2x^2 - 5x = x(2x - 5)$$

$$(2) 3x^2y^5 - 5xy^3 = xy^3(3xy^2) + xy^3(-5) \\ = xy^3(\dots\dots\dots)$$

□

ตัวอย่างที่ 3 จงใช้เอกลักษณ์แยกตัวประกอบพหุนามต่อไปนี้

$$(1) 16x^2 - 49y^2 \qquad (2) 8x^3 + 27y^3 \qquad (3) x^4 - y^4$$

วิธีทำ

$$(1) 16x^2 - 49y^2 = (4x)^2 - (7y)^2 = (4x - 7y)(\dots\dots\dots)$$

$$(2) 8x^3 + 27y^3 = (2x)^3 + (3y)^3 \\ = (2x + 3y)[(2x)^2 - (\dots\dots)(\dots\dots) + (\dots\dots)^2] \\ = \dots\dots\dots$$

$$(3) x^4 - y^4 = (x^2)^2 - (y^2)^2 = (x^2 - y^2)(\dots\dots\dots) \\ = (\dots\dots\dots)(\dots\dots\dots)(\dots\dots\dots)$$

□

บทที่ 2 การดำเนินการทางพีชคณิต

ตัวอย่างที่ 4 จงแยกตัวประกอบพหุนามต่อไปนี้ให้ได้ตัวประกอบ prime polynomial

(1) $3x^2 + x - 2$ (2) $12x^3 + x^2 - 20x$

วิธีทำ

(1) $3x^2 + x - 2 = (3x - 2)(\dots\dots\dots)$

(2) $12x^3 + x^2 - 20x = x(12x^2 + x - 20)$
 $= x(\dots\dots\dots)(\dots\dots\dots)$

□

ตัวอย่างที่ 5 จงแยกตัวประกอบ

$$x^2 + x - y^2 - y$$

วิธีทำ

$$\begin{aligned} x^2 + x - y^2 - y &= (x^2 - y^2) + (x - y) \\ &= (x - y)(\dots\dots\dots) + (x - y) \\ &= (x - y)[(\dots\dots\dots) + \dots\dots\dots] \\ &= \dots\dots\dots \end{aligned}$$

□

2.5 นิพจน์ตรรกยะ (Rational Expression)

ผลหารของพหุนาม เรียกว่า นิพจน์ตรรกยะ เช่น

$$\frac{2}{3}, \frac{-1}{x}, \frac{1-x}{1+x}, \frac{3}{t^2-4}, \frac{4y^3+1}{y^4+5y^2-8}, \dots$$

ดังนั้น พหุนามในตัวส่วน ต้องไม่เป็นศูนย์

พิจารณา

$$\frac{5x}{x^3-x} = \frac{5x}{x(x^2-1)} = \frac{5x}{x(x-1)(x+1)}$$

ดังนั้น $x \neq 0, x \neq 1, x \neq \dots\dots\dots$

ในการทำงานเกี่ยวกับเศษส่วนของจำนวน รูปแบบตรรกยะ หรือผลหารของพหุนามนี้ สามารถตัดทอนให้เป็นเศษส่วนอย่างต่ำได้ โดยใช้หลักการ

$$\frac{PK}{QK} = \frac{P}{Q} \text{ สำหรับ } Q \neq 0 \text{ และ } K \neq 0$$

ตัวอย่างที่ 6 จงจัดรูปตรรกยะต่อไปนี้ให้ง่ายขึ้น

(1) $\frac{12x^2y}{9xy^2}$

(2) $\frac{2x^2 + 5x - 3}{10x^2 + 9x - 7}$

วิธีทำ

(1) $\frac{12x^2y}{9xy^2} = \frac{(3xy)(4x)}{(3xy)(3y)} = \dots\dots\dots$

(2) $\frac{2x^2 + 5x - 3}{10x^2 + 9x - 7} = \frac{(2x-1)(\dots\dots\dots)}{(2x-1)(\dots\dots\dots)} = \dots\dots\dots$

□

ในวิชาแคลคูลัส นักศึกษาต้องสามารถจัดรูปพจน์ที่มีเลขชี้กำลังเป็นจำนวนเต็มลบได้ พิจารณาจากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 7 จงจัดรูปโดยไม่ให้เลขชี้กำลังเป็นลบ

$$-4y^4(2y-1)^{-5}(2) + 4y^3(2y-1)^{-4}$$

วิธีทำ

$$\begin{aligned} & -4y^4(2y-1)^{-5}(2) + 4y^3(2y-1)^{-4} \\ & = 4y^3(2y-1)^{-5}[-2y + (\dots\dots\dots)] \text{ (แยกตัวประกอบ } 4y^3(2y-1)^{-5} \text{ ออก)} \\ & = 4y^3(2y-1)^{-5}(\dots\dots\dots) \\ & = \dots 4y^3(2y-1)^{-5}(\dots\dots\dots) \\ & = \dots\dots\dots \\ & = \dots\dots\dots \end{aligned}$$

□

การคูณ การหาร รูปแบบตรรกยะ ใช้หลักการ

$$(1) \quad \frac{P}{Q} \cdot \frac{R}{S} = \frac{PR}{QS}$$

$$(2) \quad \frac{P}{Q} \div \frac{R}{S} = \frac{P}{Q} \cdot \frac{S}{R} = \frac{PS}{QR} \quad \left(\frac{R}{S} \neq 0 \right)$$

ตัวอย่างที่ 8 จงดำเนินการคูณและหารในข้อต่อไปนี้

$$(1) \quad \frac{x^2 + 4x + 4}{2x^2 + 2x - 4} \cdot \frac{2x - 2}{x^2 + 2x}$$

$$(2) \quad \frac{x^2 - 10x + 25}{x^2 - 100} \div \frac{x^2 - 7x + 10}{x^2 + 12x + 20}$$

วิธีทำ

$$\begin{aligned} (1) \quad \frac{x^2 + 4x + 4}{2x^2 + 2x - 4} \cdot \frac{2x - 2}{x^2 + 2x} &= \frac{(x^2 + 4x + 4)(2x - 2)}{(2x^2 + 2x - 4)(x^2 + 2x)} \\ &= \frac{(x + 2)(x + 2)(2)(x - 1)}{(2)(x + 2)(\dots\dots\dots)(x)(\dots\dots\dots)} \\ &= \dots\dots\dots \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} (2) \quad \frac{x^2 - 10x + 25}{x^2 - 100} \div \frac{x^2 - 7x + 10}{x^2 + 12x + 20} &= \frac{x^2 - 10x + 25}{x^2 - 100} \cdot \frac{x^2 + 12x + 20}{x^2 - 7x + 10} \\ &= \frac{(x^2 - 10x + 25)(x^2 + 12x + 20)}{(x^2 - 100)(x^2 - 7x + 10)} \\ &= \frac{(x - 5)(x - 5)(x + 2)(\dots\dots\dots)}{(\dots\dots\dots)(\dots\dots\dots)(x - 2)(\dots\dots\dots)} \\ &= \dots\dots\dots \end{aligned}$$

□

การบวก และ การลบ รูปแบบตรรกยะ ใช้หลักการ

$$\frac{P}{Q} + \frac{R}{Q} = \frac{P+R}{Q}$$

$$\frac{P}{Q} - \frac{R}{Q} = \frac{P-R}{Q}$$

ตัวอย่างที่ 9 จงดำเนินการ บวก และ ลบ และจัดให้อยู่ในรูปที่ง่ายที่สุด

$$(1) \frac{3}{2x+4} + \frac{5}{2x+4} \qquad (2) \frac{x}{4-x^2} - \frac{2}{4-x^2}$$

วิธีทำ

$$(1) \frac{3}{2x+4} + \frac{5}{2x+4} = \frac{\quad}{2x+4}$$

=

=

$$2) \frac{x}{4-x^2} - \frac{2}{4-x^2} = \frac{\quad}{4-x^2}$$

=

=

□

ถ้าตัวส่วนไม่เท่ากัน ให้ทำตัวส่วนให้เท่ากัน ก่อนบวกหรือลบรูปแบบตรรกยะ โดยใช้หลักการ

$$\frac{P}{Q} = \frac{PK}{QK} \quad (\text{เอา } K \text{ คูณทั้งเศษและส่วน})$$

ตัวอย่างที่ 10 จงจัดรูป $\frac{x}{x^2+6x+5} - \frac{2}{x^2+2x+1}$

วิธีทำ แยกตัวประกอบตัวส่วน และหาตัวคูณร่วมน้อย (LCD)

$$\left. \begin{array}{l} x^2+6x+5 = (x+1)(x+5) \\ x^2+2x+1 = (x+1)^2 \end{array} \right\} \Rightarrow LCD = (x+1)^2(x+5)$$

$$\begin{aligned} \frac{x}{x^2+6x+5} - \frac{2}{x^2+2x+1} &= \frac{x}{(x+1)(x+5)} - \frac{2}{(x+1)^2} \\ &= \frac{x(x+1)}{(x+1)^2(x+5)} - \frac{2(x+5)}{(x+1)^2(x+5)} \\ &= \frac{x(x+1) - 2(x+5)}{(x+1)^2(x+5)} \\ &= \frac{x^2+x-2x-10}{(x+1)^2(x+5)} \\ &= \frac{x^2-x-10}{(x+1)^2(x+5)} \end{aligned}$$

□

บทที่ 2 การดำเนินการทางพีชคณิต

$$(2) \quad \frac{x + \frac{3}{x}}{1 + \frac{3}{x^2}} = \dots\dots\dots$$

$$= \dots\dots\dots$$

$$= \dots\dots\dots$$

$$= \dots\dots\dots$$

$$(3) \quad \frac{\frac{x-y}{y} - \frac{y-x}{x}}{\frac{x}{y} + \frac{y}{x}} = \dots\dots\dots$$

$$= \dots\dots\dots$$

$$= \dots\dots\dots$$

$$= \dots\dots\dots$$

$$(4) \quad \frac{\frac{1}{x+5} - \frac{1}{x-5}}{\frac{3}{x^2-25}} = \dots\dots\dots$$

$$= \dots\dots\dots$$

$$= \dots\dots\dots$$

$$= \dots\dots\dots$$

$$(5) \quad \frac{(x+h)^{-2} - x^{-2}}{h} = \dots\dots\dots$$

$$= \dots\dots\dots$$

$$= \dots\dots\dots$$

$$= \dots\dots\dots$$

รูปแบบราก

การบวกการลบรากที่ n จัดรูปรากที่ n และรวมพจน์ที่คล้ายกัน

ตัวอย่างที่ 12 จงจัดรูป

$$5x \sqrt[3]{x} - \sqrt[3]{64x^4} + 7 \sqrt[3]{x^4}$$

วิธีทำ

$$\begin{aligned} 5x \sqrt[3]{x} - \sqrt[3]{64x^4} + 7 \sqrt[3]{x^4} &= 5x \sqrt[3]{x} - \sqrt[3]{64x^3 \cdot x} + 7 \sqrt[3]{x^3 x} \\ &= 5x \sqrt[3]{x} - \sqrt[3]{64} \sqrt[3]{x^3} \sqrt[3]{x} + 7 \sqrt[3]{x^3} \sqrt[3]{x} \\ &= 5x \sqrt[3]{x} - 4x \sqrt[3]{x} + 7x \sqrt[3]{x} \\ &= 8x \sqrt[3]{x} \end{aligned}$$

□

ตัวอย่างที่ 13 จงดำเนินการหรือจัดรูปในข้อต่อไปนี้

- (1) $2\sqrt{3}(\sqrt{6}-\sqrt{5})$ (2) $(2\sqrt{3}+\sqrt{5})(\sqrt{3}-4\sqrt{5})$
 (3) $(3\sqrt{x}+5\sqrt{y})(3\sqrt{x}-5\sqrt{y})$

วิธีทำ

(1) $2\sqrt{3}(\sqrt{6}-\sqrt{5}) = 2\sqrt{3}\sqrt{6} - 2\sqrt{3}\sqrt{5} = 2\sqrt{(3)(6)} - 2\sqrt{(3)(5)}$
 $= 2\sqrt{(3)(3)(2)} - 2\sqrt{15}$
 $= 6\sqrt{2} - 2\sqrt{15}$

(2) $(2\sqrt{3}+\sqrt{5})(\sqrt{3}-4\sqrt{5}) = 2\sqrt{3}(\sqrt{3}-4\sqrt{5}) + \sqrt{5}(\sqrt{3}-4\sqrt{5})$
 $= 2\sqrt{3} \cdot \sqrt{3} - 8\sqrt{3} \cdot \sqrt{5} + \sqrt{5} \cdot \sqrt{3} - 4\sqrt{5} \cdot \sqrt{5}$
 $= 6 - 8\sqrt{15} + \sqrt{15} - 20$
 $= \dots\dots\dots$

(3) $(3\sqrt{x}+5\sqrt{y})(3\sqrt{x}-5\sqrt{y}) = (3\sqrt{x})^2 - (5\sqrt{y})^2$
 $= \dots\dots\dots$

□

บทที่ 2 การดำเนินการทางพีชคณิต

ในวิชาแคลคูลัส นักศึกษาต้องมีทักษะจัดรูปที่มีรากที่ n โดยทำให้พจน์ที่เป็นรากที่ n ไม่ติดค่า

ราก การทำให้ตัวส่วนไม่ติดค่าราก เช่น

$$(1) \quad \frac{1}{\sqrt{2}} = \frac{\sqrt{2}}{\sqrt{2}\sqrt{2}} = \frac{\sqrt{2}}{2}$$

$$(2) \quad \frac{2}{\sqrt{3}} = \frac{2\sqrt{3}}{\sqrt{3}\sqrt{3}} = \frac{2\sqrt{3}}{3}$$

ตัวอย่างที่ 14 จงทำให้ตัวส่วนไม่ติดค่ารากที่ 2

$$\frac{4}{2\sqrt{x}-3\sqrt{y}}$$

วิธีทำ ใช้เอกลักษณ์ $(a-b)(a+b) = a^2 - b^2$

$$\begin{aligned} \frac{4}{2\sqrt{x}-3\sqrt{y}} &= \frac{4}{2\sqrt{x}-3\sqrt{y}} \cdot \frac{2\sqrt{x}+3\sqrt{y}}{2\sqrt{x}+3\sqrt{y}} \\ &= \frac{4(2\sqrt{x}+3\sqrt{y})}{(2\sqrt{x})^2 - (3\sqrt{y})^2} \\ &= \frac{8\sqrt{x}+12\sqrt{y}}{4x-9y} \end{aligned}$$

□

ตัวอย่างที่ 15 จงจัดรูป $\frac{\sqrt{x+3}-\sqrt{x}}{3}$ โดยทำให้เศษไม่ติดรากที่ 2

วิธีทำ ใช้เอกลักษณ์ $(a-b)(a+b) = a^2 - b^2$

$$\begin{aligned} \frac{\sqrt{x+3}-\sqrt{x}}{3} &= \frac{\sqrt{x+3}-\sqrt{x}}{3} \cdot \frac{\sqrt{x+3}+\sqrt{x}}{\sqrt{x+3}+\sqrt{x}} \\ &= \dots\dots\dots \\ &= \dots\dots\dots \end{aligned}$$

□

บทที่ 3

สมการ (Equations)

3.1 สมการ

สมการ คือ ประโยคซึ่งแสดงการเท่ากันของนิพจน์ทางคณิตศาสตร์

สมการแบบหนึ่งตัวแปร เช่น

$$3x - 5 = 0$$

$$1 - 2x + x^2 = 0$$

$$\sqrt{5y - 7} = 11$$

$$|3y - 5| = 2$$

สมการแบบสองตัวแปร เช่น

$$x^2 + y^2 = 16$$

$$x^2 - 2xy + y^2 = 1$$

$$x = \frac{1}{y}$$

การแก้สมการแบบหนึ่งตัวแปร คือ การหาค่าของตัวแปรที่ทำให้สมการเป็นจริง ค่าของตัวแปรที่ทำให้สมการเป็นจริง เรียกว่า ผลเฉลย คำตอบ หรือ ราก (roots) ของสมการ เช่น

$\frac{5}{3}$ เป็นรากของสมการ

$$3x - 5 = 0$$

เพราะว่า

$$3\left(\frac{5}{3}\right) - 5 = 5 - 5 = 0$$

การแก้สมการ ใช้หลักการง่ายๆ คือ

(1) สมบัติการบวก

$$\text{ถ้า } P = Q \text{ แล้ว } P + R = Q + R$$

$$\text{และ } P - R = Q - R$$

(2) สมบัติการคูณ

$$\text{ถ้า } P = Q \text{ และ } R \neq 0 \text{ แล้ว}$$

$$PR = QR \text{ และ } \frac{P}{R} = \frac{Q}{R}$$

3.2 สมการเชิงเส้น (Linear equations)

สมการเชิงเส้น หรือ สมการระดับชั้น 1 หรือ สมการเส้นตรง เป็นสมการพหุนามที่ตัวแปรในสมการมีเลขชี้กำลังเป็น 1 และไม่มีผลคูณของตัวแปร เช่น

$$4x - 7 = 1 \quad (\text{ตัวแปรเดียว})$$

$$2t + 5 = 1 - t \quad (\text{ตัวแปรเดียว})$$

$$2x + 5y = 4 - 3y \quad (\text{สองตัวแปร})$$

$$x + y + z = 3 \quad (\text{สามตัวแปร})$$

ตัวอย่างที่ 1 จงแก้สมการ

$$4(x - 3) = 2(3x + 1) + 5x$$

วิธีทำ จัดรูปสมการและใช้สมบัติการบวกและการคูณ

$$4(x - 3) = 2(3x + 1) + 5x$$

$$4x - 12 = 6x + 2 + 5x$$

$$4x - 12 = 11x + 2$$

$$4x = 11x + 14 \quad (12 \text{ บวกทั้งสองข้าง})$$

$$-7x = 14 \quad (-11x \text{ บวกทั้งสองข้าง})$$

$$x = \frac{14}{-7} \quad \left(-\frac{1}{7} \text{ คูณทั้งสองข้าง}\right)$$

ดังนั้น $x = -2$

□

โจทย์ จงแก้สมการเชิงเส้นต่อไปนี้

(1) $34 - 3x = 4(3 - 2x) + 23$

.....

.....

.....

.....

(2) $8(5x - 1) + 36 = -3(x + 5)$

.....

.....

.....

.....

(3) $3y - 2(y + 1) = 2(y - 1)$

.....
.....
.....
.....

(4) $8 = 3s - 8(7 - s) + 23$

.....
.....
.....
.....

(5) $11 - 7(1 - 2t) = 9(t + 1)$

.....
.....
.....
.....

(6) $7(\theta - 3) = 4(\theta + 5) - 47$

.....
.....
.....
.....

(7) $P = 2s + 2w$ (หา s)

.....
.....
.....
.....

(8) $5F = 9C + 100$ (หา C)

.....
.....
.....
.....

การแก้สมการที่มีเศษส่วน ต้องคูณสมการด้วย LCD ของเศษส่วนในสมการ

ตัวอย่างที่ 2 จงแก้สมการ (ไม่ใช่สมการเชิงเส้น)

$$(1) \frac{5}{x-5} + 6 = \frac{x}{x-5} \qquad (2) \frac{3}{x} - \frac{1}{2x} = \frac{1}{x-1}$$

วิธีทำ

(1) คูณสมการด้วย $x-5$ ซึ่งเป็น LCD

$$\begin{aligned} (x-5)\left(\frac{5}{x-5} + 6\right) &= (x-5)\left(\frac{x}{x-5}\right) \\ (x-5)\left(\frac{5}{x-5}\right) + (x-5)6 &= (x-5)\left(\frac{x}{x-5}\right) \\ 5 + (x-5)6 &= x && \leftarrow \text{(สมการเชิงเส้น)} \\ 5 + 6x - 30 &= x \\ 6x - 25 &= x \\ 5x &= 25 \\ x &= 5 \end{aligned}$$

ตรวจสอบว่า $x = 5$ เป็นผลเฉลยหรือคำตอบของสมการที่กำหนดมาให้โดยการแทนค่า $x = 5$ ในสมการได้

$$\frac{5}{5-5} + 6 = \frac{5}{5-5}$$

แต่การหารด้วยศูนย์ไม่สามารถทำได้ ดังนั้น สมการที่กำหนดมาไม่มีผลเฉลย $x = 5$ เป็นคำตอบที่ไม่ถูกต้อง (ต้องระวังกรณีเช่นนี้)

(2) คูณสมการด้วย $2x(x-1)$ ซึ่งเป็น LCD

$$\begin{aligned} 2x(x-1)\left(\frac{3}{x} - \frac{1}{2x}\right) &= 2x(x-1)\left(\frac{1}{x-1}\right) \\ 2x(x-1)\left(\frac{3}{x}\right) - 2x(x-1)\left(\frac{1}{2x}\right) &= 2x(x-1)\left(\frac{1}{x-1}\right) \\ 6(x-1) - (x-1) &= 2x(2) \\ 6x - 6 - x + 1 &= 4x \\ 5x - 5 &= 4x \\ x &= 5 \end{aligned}$$

บทที่ 3 สมการ

ตรวจสอบว่า $x = 5$ เป็นผลเฉลยของสมการหรือไม่ แทนค่า $x = 5$ ในสมการ
แทนค่าในด้านซ้ายได้

$$\frac{3}{5} - \frac{1}{10} = \frac{6-1}{10} = \frac{5}{10} = \frac{1}{2}$$

แทนค่าในด้านขวาได้

$$\frac{2}{5-1} = \frac{2}{4} = \frac{1}{2}$$

ดังนั้น $x = 5$ เป็นผลเฉลยของสมการ

□

ตัวอย่างที่ 3 นักชีววิทยามีสารละลาย A ซึ่งมีกรดที่ความเข้มข้น 60% สารละลาย B ซึ่งมีกรดที่ความเข้มข้น 75% ถ้านักชีววิทยาต้องการสารละลายโดยผสม A และ B ให้ได้ 10 ลิตร โดยให้ความเข้มข้นของกรดเป็น 65% แล้ว ต้องใช้สารละลาย A และ B อย่างละกี่ลิตร

วิธีทำ กำหนดตัวแปร x แทน จำนวนลิตรจากสารละลาย A

⇒ ใช้ $10 - x$ ลิตรจากสารละลาย B

	จำนวนลิตร	ความเข้มข้นของกรด	จำนวนลิตรของกรด ในสารละลาย
สารละลาย A	x	0.60	$0.60x$
สารละลาย B	$10 - x$	0.75	.....
ส่วนผสม (A และ B)	10	0.65	.....

ดังนั้น สมการที่ได้คือ (แล้วแก้สมการหา x)

$$\begin{aligned} \dots\dots\dots &= \dots\dots\dots \\ \dots\dots\dots &= \dots\dots\dots \\ \dots\dots\dots &= \dots\dots\dots \\ \dots\dots\dots &= \dots\dots\dots \\ \dots\dots\dots &= \dots\dots\dots \end{aligned}$$

ได้ $x = \frac{20}{3} = 6\frac{2}{3}$

ดังนั้น ต้องใช้สารละลาย A จำนวน $6\frac{2}{3}$ ลิตร และ

สารละลาย B จำนวน $10 - \frac{20}{3} = \frac{10}{3} = 3\frac{1}{3}$ ลิตร

เพื่อให้ได้ความเข้มข้นของกรดในสารละลายเป็น 65%

□

3.3 สมการกำลังสอง (Quadratic Equations)

สมการกำลังสองในตัวแปรเดียว คือ สมการในรูป

$$ax^2 + bx + c = 0$$

เมื่อ a, b, c เป็นค่าคงตัว และ $a \neq 0$ เช่น

(1) $2x^2 - 3x + 1 = 0$

(2) $3x = x^2 - 4$

(3) $x^2 = 1$

(4) $9 - y^2 = 0$

3.3.1 การแก้สมการกำลังสองโดยการแยกตัวประกอบ

จัดรูปสมการกำลังสองเป็นแบบมาตรฐาน คือ

$$ax^2 + bx + c = 0$$

(ด้านขวาของสมการเป็นศูนย์ นักศึกษามักจะทำผิดตรงนี้) และใช้สมบัติของจำนวนจริงที่ว่า

(*) $ab = 0$ ก็ต่อเมื่อ $a = 0$ หรือ $b = 0$ หรือทั้ง a และ b เป็นศูนย์

ตัวอย่างที่ 4 จงแก้สมการ

(1) $2x^2 - 5x = -2$ (2) $\frac{12}{y} - 7 = \frac{12}{1-y}$

วิธีทำ

(1) จัดเป็นแบบมาตรฐานก่อน แล้วแยกตัวประกอบ

$$\begin{aligned} 2x^2 - 5x + 2 &= 0 \\ (2x-1)(x-2) &= 0 \end{aligned}$$

(ใช้สมบัติ (*))

$$\Rightarrow \begin{array}{l|l} 2x-1 = 0 & x-2 = 0 \\ x = \frac{1}{2} & x = 2 \end{array}$$

ดังนั้น รากของสมการคือ $\frac{1}{2}$ และ 2

(2) คูณสมการด้วย $y(1-y)$ (เป็น LCD)

$$y(1-y)\left(\frac{12}{y}-7\right) = y(1-y)\left(\frac{12}{1-y}\right)$$

$$y(1-y)\left(\frac{12}{y}\right) - y(1-y)(7) = y(1-y)\left(\frac{12}{1-y}\right)$$

$$(1-y)(12) - 7y(1-y) = 12y$$

$$12 - 12y - 7y + 7y^2 = 12y$$

(รวมพจน์และจัดเป็นสมการมาตรฐาน)

$$7y^2 - 31y + 12 = 0$$

$$(7y-3)(\dots\dots\dots) = 0$$

(ใช้สมบัติ (*))

$$\Rightarrow \begin{array}{l|l} 7y-3 = 0 & \dots\dots\dots = 0 \\ y = \frac{3}{7} & y = \dots\dots\dots \end{array}$$

ตรวจสอบผลเฉลยที่ได้ โดยแทนค่าในสมการ

.....

.....

.....

.....

.....

ดังนั้น ผลเฉลยของสมการ คือ.....

โจทย์ จงแก้สมการต่อไปนี้ โดยการแยกตัวประกอบ

(1) $x^2 + 5x = 0$

.....

.....

.....

.....

.....

(2) $y^2 - 6y + 8 = 0$

.....
.....
.....
.....
.....
.....

(3) $-6t^2 + 5t - 1 = 0$

.....
.....
.....
.....
.....
.....

(4) $18t^3 + 15t^2 - 12t = 0$

.....
.....
.....
.....
.....
.....

(5) $6z^2 - z^4 = z^3$

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3.3.2 การแก้สมการกำลังสองโดยทำเป็นกำลังสองสมบูรณ์

จัดสมการกำลังสอง

$$ax^2 + bx + c = 0$$

ให้อยู่ในรูป

$$(x + d)^2 = r$$

ซึ่งเรียกว่า รูปกำลังสองสมบูรณ์ การทำเป็นกำลังสองสมบูรณ์ (Completing the square) ทำได้โดยง่าย
สังเกตจาก

$$x^2 + mx + \left(\frac{m}{2}\right)^2 = \left(x + \frac{m}{2}\right)^2$$

ครึ่งหนึ่งของ m

ตัวอย่างที่ 5

(1)
$$x^2 + 2x + (1)^2 = (x+1)^2$$

$\frac{2}{2} = 1$

(2)
$$x^2 + 6x + 9 = (x+3)^2$$

$\frac{6}{2} = 3$

(3)
$$x^2 - \frac{1}{3}x + \frac{1}{36} = \left(x - \frac{1}{6}\right)^2$$

$\frac{1}{2}\left(\frac{-1}{3}\right) = -\frac{1}{6}$

(4)
$$x^2 - x + \dots = (\dots)^2$$

บทที่ 3 สมการ

(5) $x^2 + \frac{4}{3}x + \dots = (\dots)^2$

(6) $x^2 + \pi x + \dots = (\dots)^2$

(7) $x^2 - 0.4x + \dots = (\dots)^2$

(8) $x^2 - \sqrt{2}x + \dots = (\dots)^2$

(9) $x^2 + \sqrt{3}x + \dots = (\dots)^2$

(10) $y^2 - \frac{y}{\sqrt{5}} + \dots = (\dots)^2$

□

ตัวอย่างที่ 6 จงแก้สมการ $2x^2 - 2x - 1 = 0$ โดยทำเป็นกำลังสองสมบูรณ์

วิธีทำ จัดพจน์ที่มีตัวแปร x ไว้ข้างเดียวกัน โดยบวก 1 ทั้งสองข้างได้

$$2x^2 - 2x = 1$$

$$x^2 - x = \frac{1}{2}$$

(ทำ ส.ป.ส. ของ x^2 เป็น 1)

$$x^2 - x + \frac{1}{4} = \frac{1}{2} + \frac{1}{4}$$

(ทำด้านซ้ายเป็นกำลังสองสมบูรณ์)

โดยบวก $\left(\frac{1}{2}(-1)\right)^2 = \frac{1}{4}$ ทั้งสองข้าง)

$$\left(x - \frac{1}{2}\right)^2 = \frac{3}{4}$$

(เขียนด้านซ้ายเป็นกำลังสองสมบูรณ์)

$$\left(x - \frac{1}{2}\right)^2 - \frac{3}{4} = 0$$

(แยกแฟกเตอร์และใช้สมบัติ (*))

$$x - \frac{1}{2} = -\sqrt{\frac{3}{4}}$$

$$x - \frac{1}{2} = -\frac{\sqrt{3}}{2}$$

$$x = \frac{1}{2} - \frac{\sqrt{3}}{2}$$

$$x = \frac{1 - \sqrt{3}}{2}$$

$$x - \frac{1}{2} = \sqrt{\frac{3}{4}}$$

$$x - \frac{1}{2} = \frac{\sqrt{3}}{2}$$

$$x = \frac{1}{2} + \frac{\sqrt{3}}{2}$$

$$x = \frac{1 + \sqrt{3}}{2}$$

ดังนั้น รากของสมการคือ

$$\frac{1 - \sqrt{3}}{2} \quad \text{และ} \quad \frac{1 + \sqrt{3}}{2}$$

□

3.3.3 การแก้สมการกำลังสองโดยสูตร

สมการกำลังสองในรูปมาตรฐาน

$$ax^2 + bx + c = 0$$

($a \neq 0$) มีราก 2 ราก โดยคำนวณจากสูตรกำลังสอง (quadratic formula)

$$x = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a}$$

(นักศึกษาลองพิสูจน์สูตรนี้ โดยจัดสมการกำลังสองเป็นกำลังสองสมบูรณ์ เช่นเดียวกับตัวอย่างที่ 6)

ตัวอย่างที่ 7 จงแก้สมการกำลังสองโดยใช้สูตรกำลังสอง

$$(1) \quad 2x^2 - 2x - 1 = 0$$

$$(2) \quad 5x^2 + 2x = -1$$

วิธีทำ

(1) $a = 2$, $b = -2$, $c = -1$ แทนค่าในสูตรได้

$$x = \frac{-(-2) \pm \sqrt{(-2)^2 - 4(2)(-1)}}{2(2)}$$

$$= \frac{2 \pm \sqrt{4+8}}{4}$$

$$= \frac{2 \pm \sqrt{12}}{4}$$

$$= \frac{2 \pm 2\sqrt{3}}{4} = \frac{1 \pm \sqrt{3}}{2}$$

ดังนั้น รากของสมการ คือ

$$\frac{1 + \sqrt{3}}{2} \quad \text{และ} \quad \frac{1 - \sqrt{3}}{2}$$

(คำตอบเดียวกันกับตัวอย่างที่ 6)

(2) เขียนสมการเป็นแบบมาตรฐานได้

$$5x^2 + 2x + 1 = 0$$

ดังนั้น $a = 5$, $b = 2$, $c = 1$ แทนค่าในสูตรกำลังสองได้

$$\begin{aligned} x &= \frac{-2 \pm \sqrt{(2)^2 - 4(5)(1)}}{2(5)} \\ &= \frac{-2 \pm \sqrt{4 - 20}}{10} \\ &= \frac{2 \pm \sqrt{-16}}{10} \end{aligned}$$

ค่าในรากที่สองเป็นค่าลบ ทำให้รากเป็นจำนวนเชิงซ้อน ดังนั้น สมการนี้ไม่มีรากที่เป็นจำนวนจริง

โจทย์ จงหารากที่เป็นค่าจริงของสมการกำลังสองโดยสูตรกำลังสอง

(1) $2x^2 + x = 1$

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(2) $3x^2 = 5x - 1$

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(3) $2y^2 - 6y + 3 = 0$

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(4) $3u^2 = 4 - 4u$

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(5) $LI^2 + RI + \frac{1}{C} = 0$ (C เป็นค่าบวก)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

บทที่ 4

ฟังก์ชัน (Functions)

4.1 บทนิยามของฟังก์ชัน

ฟังก์ชันเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ?

.....

.....

.....

ตัวอย่างที่ 1

(1) พื้นที่ของวงกลมขึ้นอยู่กับรัศมี

ให้ A แทนพื้นที่ของวงกลมรัศมี r ดังนั้น กฎเกณฑ์ที่เชื่อมโยง r และ A คือ

$$A = \pi r^2$$

(2) จำนวนประชากรโลก P ขึ้นอยู่กับเวลา t (ปี)

ตารางแสดงจำนวนประชากรโดยประมาณในปี ค.ศ. ต่างๆ

ปี	1950	1960	1970	1980	1990	2000
ประชากร (ล้าน)	2560	3040	3710	4450	5280	6080

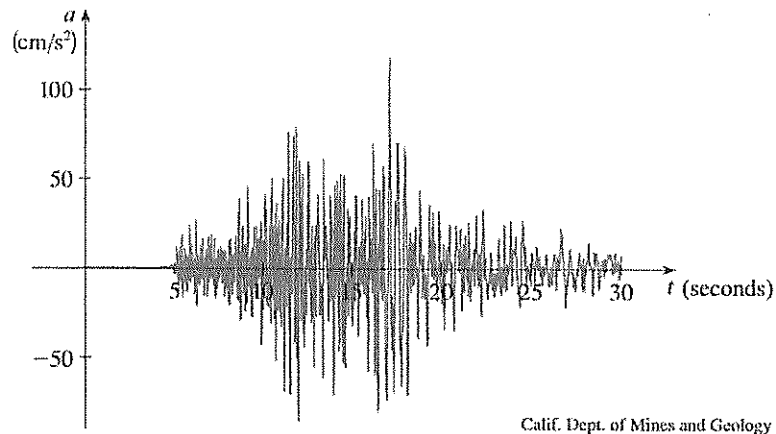
ดังนั้น

$$P(1960) \cong 3710 \text{ ล้านคน}$$

P เป็น.....ของ.....

(3) ความเร่งในแนวตั้งของพื้นดินในช่วงเวลาที่เกิดแผ่นดินไหว วัดได้โดย seismograph แสดงด้วยกราฟ ดังเช่น กรณีที่เกิดแผ่นดินไหวใน Los Angeles ในปี ค.ศ. 1994 ความเร่งที่วัดได้ในช่วงเวลา 5 – 30 วินาที แสดงดังรูป

บทที่ 4 ฟังก์ชัน

(ที่มาของรูป: Stewart หน้า 11)

ให้ a แทนความเร่ง (cm/s^2) และ t แทนเวลา (s)
 กราฟแสดงความเร่ง a ณ เวลา t ในช่วง 5–30 วินาที

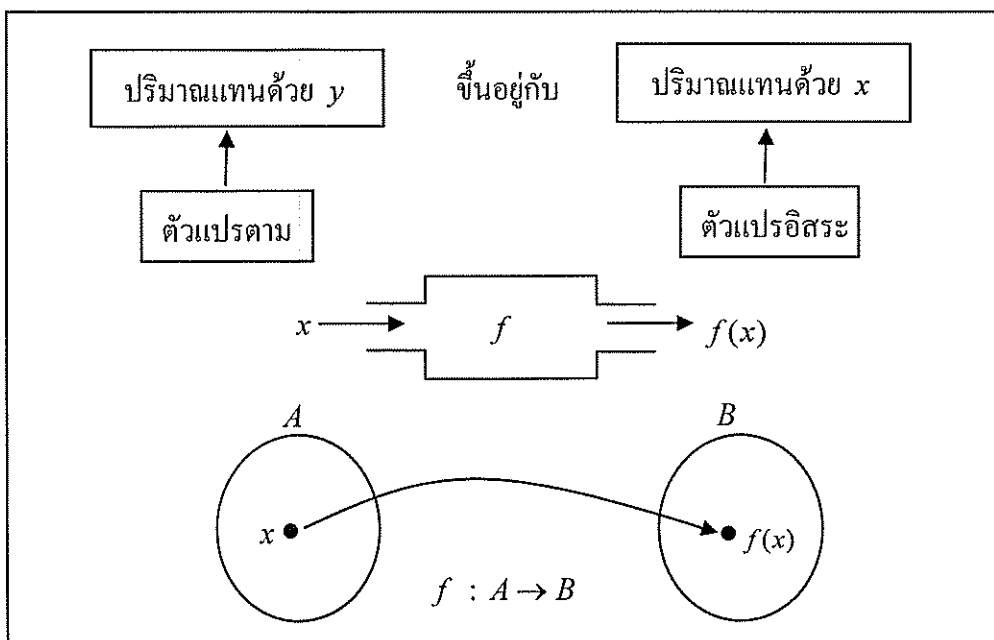
บทนิยามของฟังก์ชัน

ฟังก์ชัน f คือ กฎเกณฑ์เชื่อมโยงแต่ละสมาชิก x ในเซต A กับสมาชิก $f(x)$ เพียงตัวเดียวเท่านั้นในเซต B (พิจารณากรณีเซต A และ B เป็นเซตของจำนวนจริง) ดังนั้น

$f(x)$ คือ ค่าของฟังก์ชัน f ที่ x

นิยมเขียนแทนค่า $f(x)$ ด้วยตัวแปร y นั่นคือ

$$y = f(x)$$

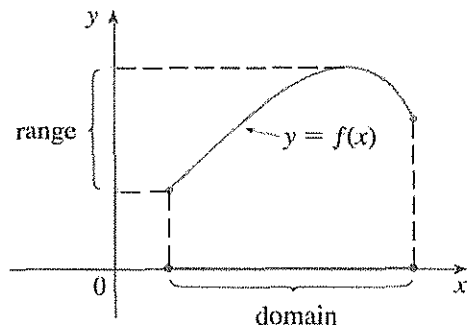
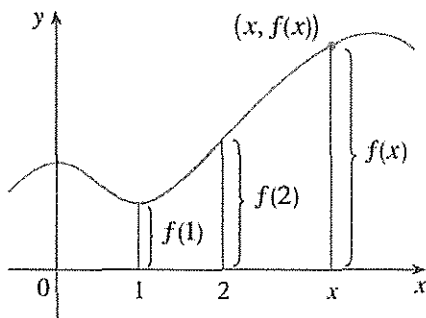

$$f : A \rightarrow B$$

สิ่งที่ควรรู้

- (1) โดเมน (domain) ของฟังก์ชัน f คือ เซต A
- (2) เรนจ์ (range) ของฟังก์ชัน f คือ $\{ f(x) \mid x \in A \}$
- (3) กราฟของฟังก์ชัน f คือ เซตของคู่อันดับ

$$\{ (x, f(x)) \mid x \in A \}$$

(ที่มาของรูป : Stewart หน้า 12)

ตัวอย่างที่ 2

- (1) $f(x) = \pi x^2$ หรือ $y = \pi x^2$
(ถ้า x เป็นรัศมีวงกลม แล้ว $f(x)$ คือ.....)

- (2) $f(x) = x^2$ หรือ $y = x^2$
(ถ้า x เป็นความยาวของด้านสี่เหลี่ยมจัตุรัส แล้ว $f(x)$ คือ.....)

- (3) $f(r) = \frac{4}{3}\pi r^3$ หรือ $V = \frac{4}{3}\pi r^3$
(ถ้า r เป็นรัศมีวงกลม แล้ว $f(r)$ หรือ V คือ.....)

□

ตัวอย่างที่ 3 จงหาโดเมนและเรนจ์ของฟังก์ชันต่อไปนี้

(1) $f(x) = 2x - 1$ (2) $g(x) = x^2$ (3) $h(x) = \sqrt{x}$

วิธีทำ

(1) $f(x) = 2x - 1$

เห็นได้ว่า สามารถแทนค่า x ในสูตรนี้ด้วยจำนวนจริงใดๆ และค่าของฟังก์ชันที่ได้ก็จะเป็นจำนวนจริงใดๆ ที่เปลี่ยนไปตามค่า x เช่น

$$f(0) = -1, \quad f(2) = 3, \quad f(\sqrt{2}) = 2\sqrt{2} - 1$$

ดังนั้น

โดเมนของ f คือ เซตของจำนวนจริงทั้งหมด

และ

เรนจ์ของ f คือ เซตของจำนวนจริงทั้งหมด

(2) $g(x) = x^2$

โดเมนของ g คือ.....

เรนจ์ของ g คือ.....

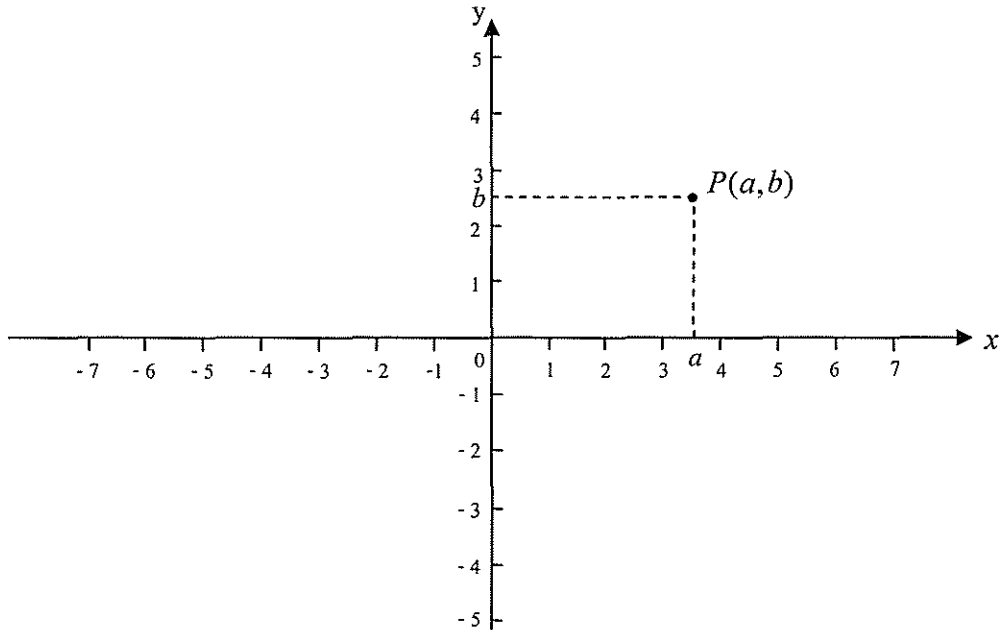
(3) $h(x) = \sqrt{x}$

โดเมนของ h คือ.....

เรนจ์ของ h คือ.....

□

4.2 ระบบพิกัดเชิงฉาก (Cartesian or Rectangular Coordinate System)

ระบบพิกัดเชิงฉาก

ประกอบด้วย

เส้นจำนวนในแนวนอน เรียกว่า แกน x ซึ่งตั้งฉากกับเส้นจำนวนในแนวตั้ง เรียกว่า แกน y ตัดกันที่จุด ซึ่งเรียกว่า จุดกำเนิด (origin) กำหนดทิศทางการเพิ่มขึ้นบนแกน x จากซ้ายไปขวา และทิศทางการเพิ่มขึ้นบนแกน y จากล่างขึ้นไปบน จุดกำเนิดอยู่ที่ตำแหน่งตัดกันที่ 0 บนแกน x และ 0 บนแกน y

พิกัด (coordinates) ของจุดในระบบพิกัดเชิงฉาก

ให้ P เป็นจุดในระบบพิกัดเชิงฉาก ดังนั้น ตำแหน่งของจุด P ซึ่งอยู่บนระนาบในระบบพิกัดเชิงฉากนี้ เรียกว่า พิกัดของจุด P กำหนดโดยคู่อันดับ (a, b) โดย

a คือ พิกัด x (x - coordinate) หรือ แอบซิสซา (abscissa) ของจุด P และ

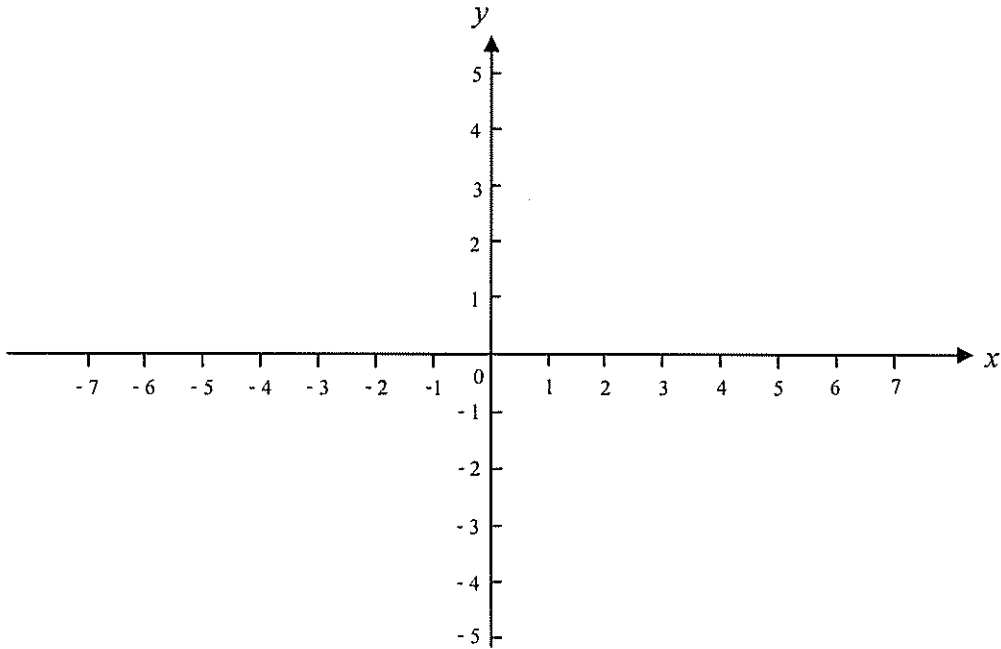
b คือ พิกัด y (y - coordinate) หรือ ออร์ดิเนต (ordinate) ของจุด P

ตั้งพิกัดของจุดกำเนิด ซึ่งแทนด้วยจุด O คือ $(0, 0)$

บทที่ 4 ฟังก์ชัน

ตัวอย่างที่ 4 จงลงจุดซึ่งกำหนดโดยคู่อันดับต่อไปนี้ ลงในระบบพิกัดเชิงฉาก

(1) (2,3)	(2) (-1,0)	(3) (0,4)	(4) (0,-5)
(5) (-3.5,4)	(6) (5,-1)	(7) $(\sqrt{2},\sqrt{2})$	(8) (-2,-3)
(9) (0,2.1)	(10) $(\pi,0)$	(11) (-1.5,-2.8)	(12) (3,3)

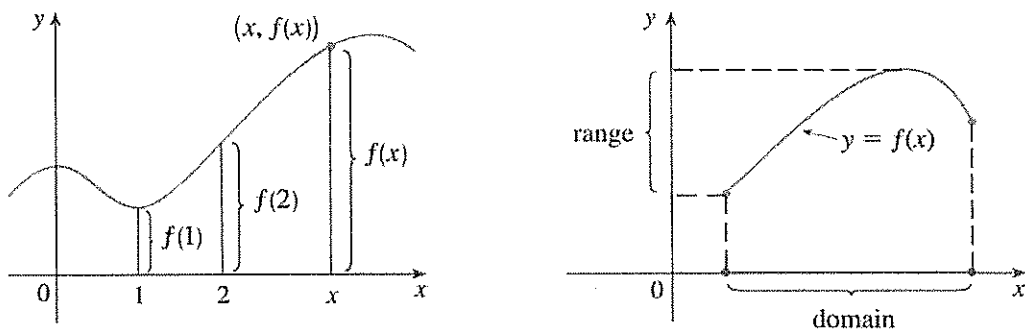

4.3 กราฟของฟังก์ชัน

กราฟของฟังก์ชัน $f : A \rightarrow B$ คือ เซตของคู่อันดับ

$$\{(x, f(x)) \mid x \in A\}$$

การแสดงกราฟของฟังก์ชัน f สามารถลงจุด $(x, f(x))$ ในระบบพิกัดเชิงฉากดังรูปได้

(ที่มาของรูป: Stewart หน้า 12)

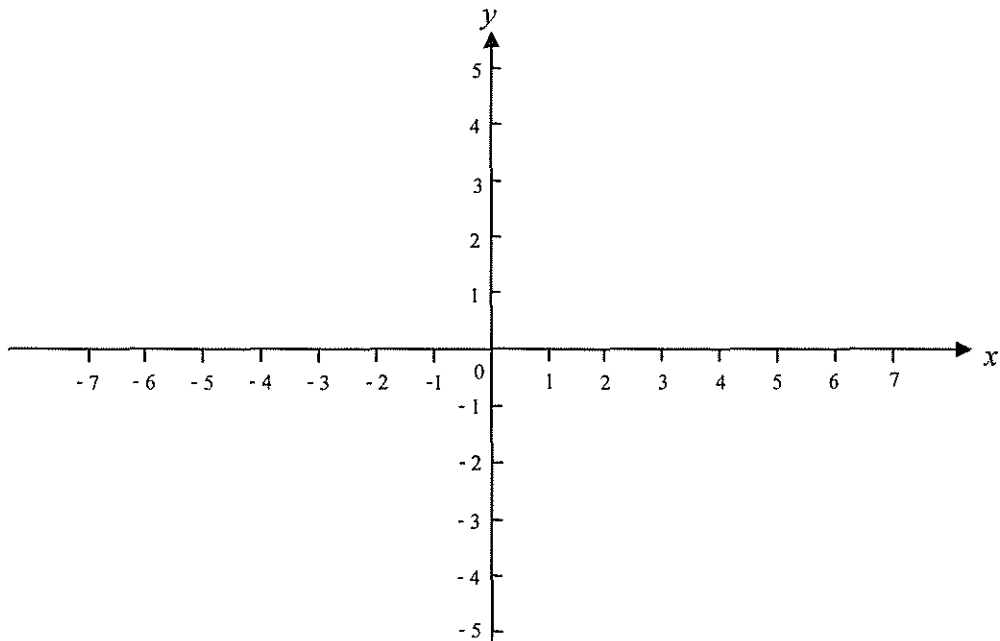
บทที่ 4 ฟังก์ชัน

ตัวอย่างที่ 5 จงร่างกราฟของฟังก์ชัน $f(x) = 2x - 1$

วิธีทำ ลองคำนวณค่าของ $f(x)$ โดยเลือกค่า x ง่ายๆ ดังตาราง

x	-2	-1	0	$\frac{1}{2}$	1	2
$f(x)$						

ลงจุด $(x, f(x))$ ในระนาบ $x-y$

□

ตัวอย่างที่ 6 จงร่างกราฟของฟังก์ชัน $g(x) = x^2$

วิธีทำ โดเมนของ g คือ.....
เรนจ์ของ g คือ.....

สังเกตได้ว่า ถ้าแทนค่า $-x$ ในสูตร จะได้

$$g(-x) = (-x)^2 = x^2$$

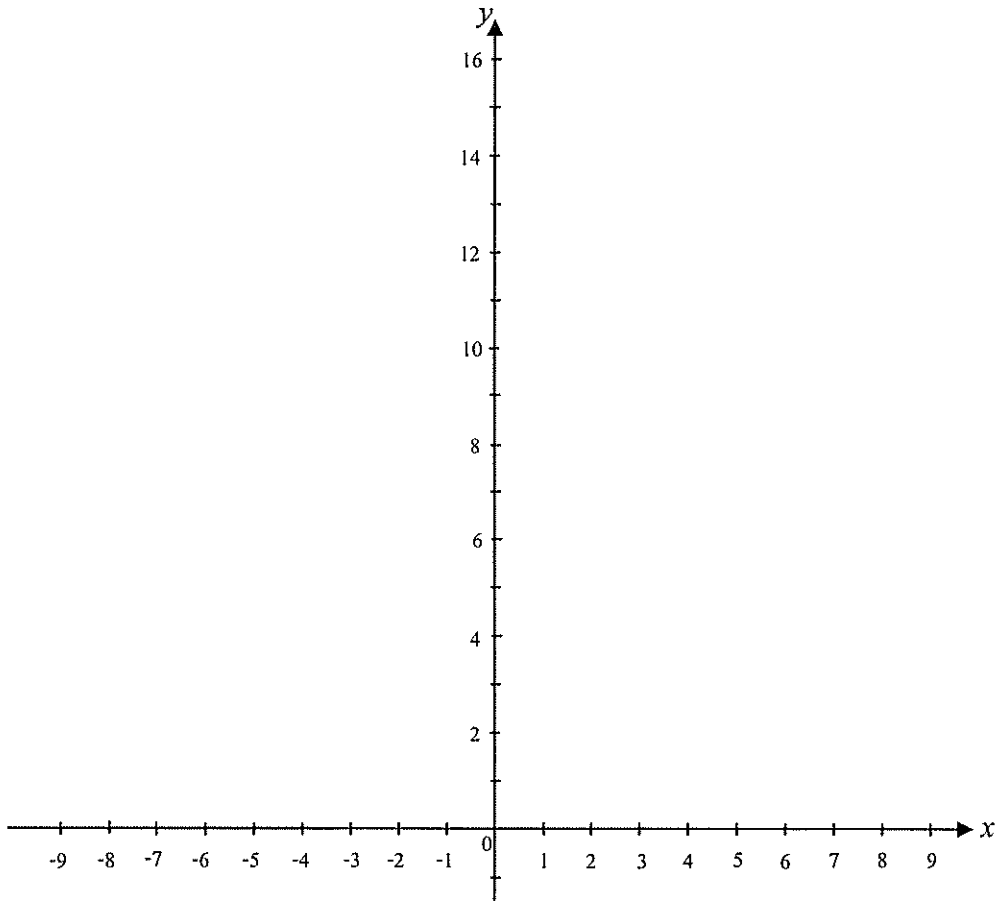
$$\Rightarrow g(-x) = g(x)$$

[แสดงว่า จุด $(-x, g(-x))$ และ จุด $(x, g(x))$ อยู่ในระดับเดียวกันบนระนาบ $x-y$
ทำให้กราฟของฟังก์ชัน g มีสมมาตรเทียบกับแกน y]

บทที่ 4 ฟังก์ชัน

ลองคำนวณค่าของ $g(x)$ ดังตาราง

x	-3	-2	-1	0	1	2	3	4
$g(x)$								

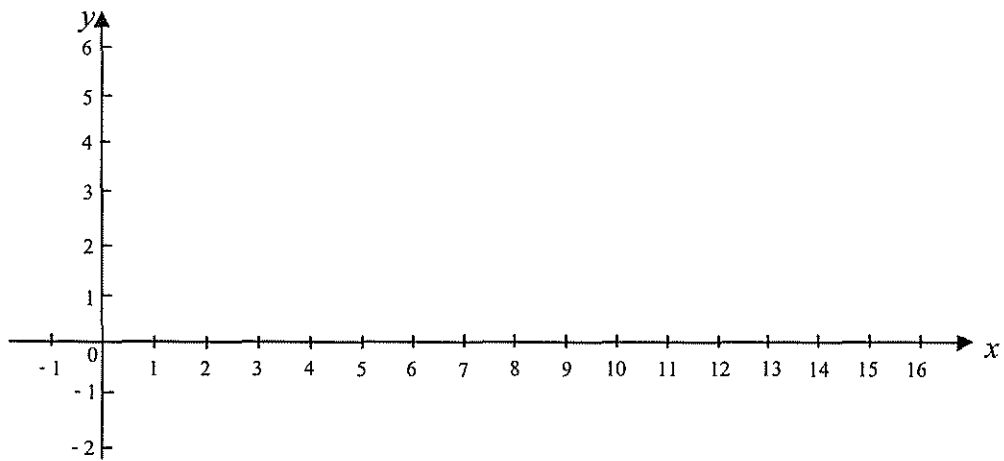
ตัวอย่างที่ 7 จงร่างกราฟของ $h(x) = \sqrt{x}$

วิธีทำ โดเมนของ h คือ.....

เรนจ์ของ h คือ.....

คำนวณค่าของ $h(x)$

x	0	1	4	9	16
$\sqrt{x}$					

โจทย์ จงพิจารณาข้อต่อไปนี้และเลือกคำตอบที่ถูกต้อง

1. ค่าของ $f(x) = 4 - 2x^2$ ที่ $x = 3$ เท่ากับเท่าใด

- (a) -14   (b) -12   (c) -10   (d) -8

2. ค่าของ $f(-1)$ สำหรับ

$$f(x) = \begin{cases} 5, & x < 0 \\ x+3, & x \geq 0 \end{cases}$$

เท่ากับเท่าใด

- (a) -1   (b) 5   (c) 2   (d) 2, 5

3. ค่าของ $f(u^2 + v)$ สำหรับ $f(x) = 4x + 6$ เท่ากับเท่าใด

- (a) $(u^2 + v)(4x + 6)$ (b) $4u^2 + v + 6$
 (c) $4u^2x + 6$ (d) $4u^2 + 4v + 6$

4. โดเมนของฟังก์ชัน $f(x) = \sqrt{x^2 + 1}$ คือข้อใด

- (a) $(-\infty, \infty)$ (b) $(-\infty, -1] \cup [1, \infty)$
 (c) $(-\infty, -1) \cup (1, \infty)$ (d) $[-1, 1]$

5. ค่าของ $\frac{f(a+h) - f(a)}{h}$ สำหรับ $f(x) = x^2 + 3$ เท่ากับเท่าใด

- (a) $2a + h^2$ (b) $2a + h^2 + 3$
 (c) $2a + h$ (d) $2a + h + 3$

6. โดเมนของฟังก์ชัน $f(x) = \sqrt{x-5}$ คือข้อใด

- (a) $(-\infty, 5) \cup (5, \infty)$ (b) $[5, \infty)$
 (c) $(-\infty, 5]$ (d) $(-\infty, -5) \cup (5, \infty)$

7. โดเมนของฟังก์ชัน $f(x) = \frac{1}{x^2 - 9}$ คือข้อใด

- (a) $(-\infty, 9) \cup (9, \infty)$ (b) $(-\infty, 3) \cup (3, \infty)$
 (c) $[3, \infty)$ (d) $(-\infty, -3) \cup (-3, 3) \cup (3, \infty)$

บทที่ 4 ฟังก์ชัน

8. โดเมนของฟังก์ชัน $\{(a, 6), (b, 6), (d, 9)\}$ คือข้อใด

- (a) $\{a, b, d\}$ (b) $\{6, 9\}$
 (c) $\{a, b, d, 6, 9\}$ (d) $\{a, b, d, 9\}$

9. โดเมนของฟังก์ชัน $f(x) = \frac{x-5}{\sqrt{x-4}}$ คือข้อใด

- (a) $[4, 5) \cup (5, \infty)$ (b) $(-\infty, 4) \cup (4, \infty)$
 (c) $[4, \infty)$ (d) $(4, \infty)$

10. โดเมนของฟังก์ชัน $f(x) = \frac{\sqrt{x-4}}{x-5}$ คือข้อใด

- (a) $[4, 5) \cup (5, \infty)$ (b) $(-\infty, 4) \cup (4, \infty)$
 (c) $[4, \infty)$ (d) $(4, \infty)$

คำตอบ

1. (a)   2. (b)   3. (d)   4. (a)   5. (c)
 6. (b)   7. (d)   8. (a)   9. (d)   10. (a)

บทที่ 5

ฟังก์ชันเชิงเส้น

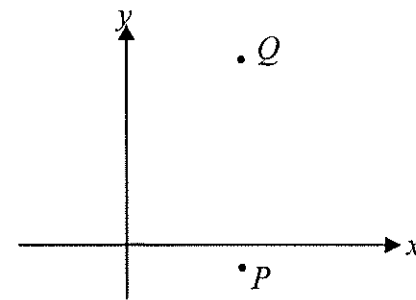
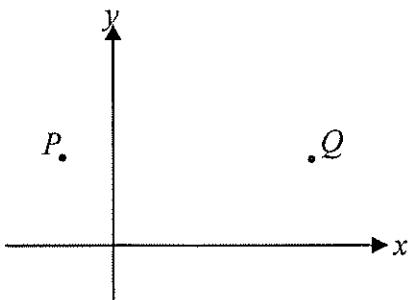
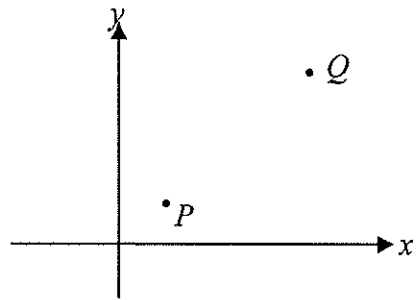
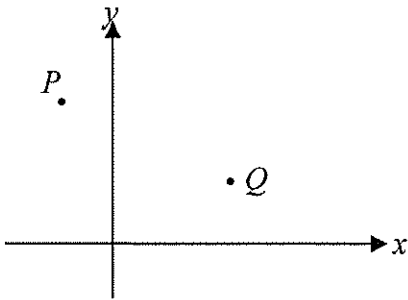
(Linear Functions)

5.1 ความชันของเส้นตรง

กำหนดจุดสองจุดที่แตกต่างกันบนระนาบ จะมีเส้นตรงที่เส้นที่ผ่านจุดทั้งสองได้

.....

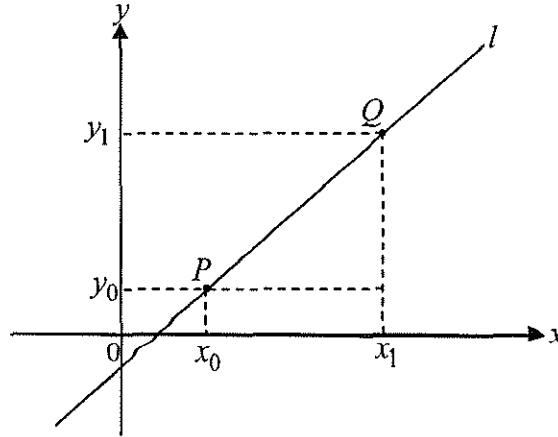
.....

บทนิยามของความชันของเส้นตรง

ให้ $P(x_0, y_0)$ และ $Q(x_1, y_1)$ เป็นจุดสองจุดที่แตกต่างกันบนเส้นตรง l ในระนาบ $x-y$ ซึ่งไม่ใช่เส้นตั้ง ความชันของเส้นตรง l คือ

$$m = \frac{y_1 - y_0}{x_1 - x_0}$$

ความชันของเส้นตรง l มีค่าคงที่หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

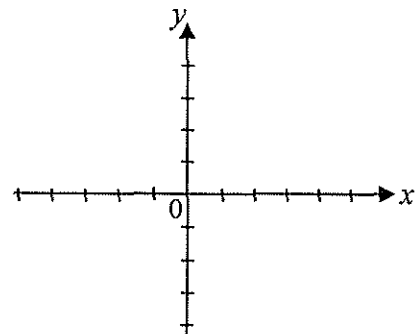
.....

ตัวอย่างที่ 1 จงร่างเส้นตรงที่ผ่านจุด P และ Q และหาความชัน m

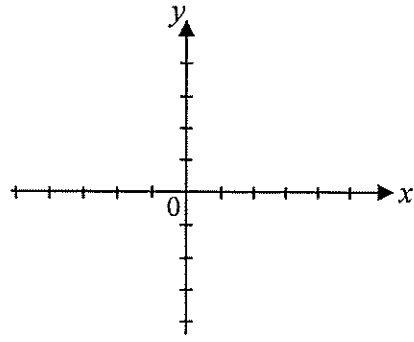
(1) $P(-2, -1), Q(2, 3)$	(2) $P(-1, 3), Q(4, -1)$
(3) $P(-1, 2), Q(3, 2)$	(4) $P(4, -1), Q(4, 2)$

วิธีทำ

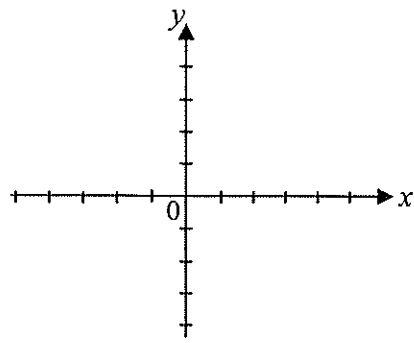
(1) $m = \frac{y_1 - y_0}{x_1 - x_0} = \frac{3 - (-1)}{2 - (-2)} = \frac{4}{4} = 1$

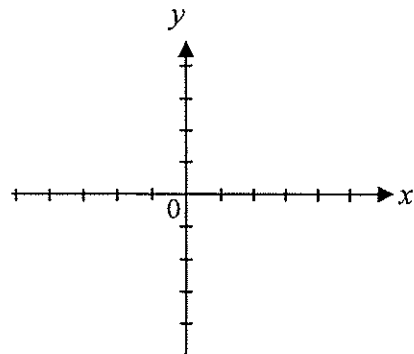
$$(2) \quad m = \frac{y_1 - y_0}{x_1 - x_0} = \frac{-1 - 3}{4 - (-1)} = -\frac{4}{5}$$

(3)

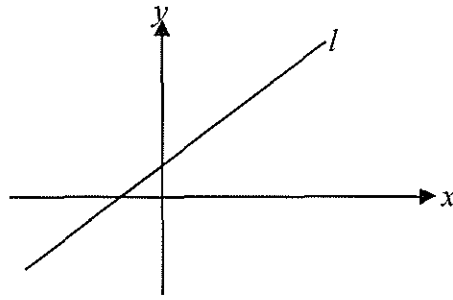

(4)

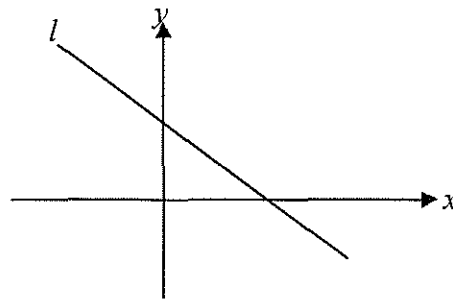

บทที่ 5 ฟังก์ชันเชิงเส้น

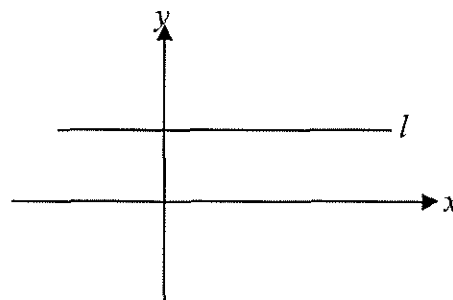
เส้นตรงที่มีความชันเป็นบวก

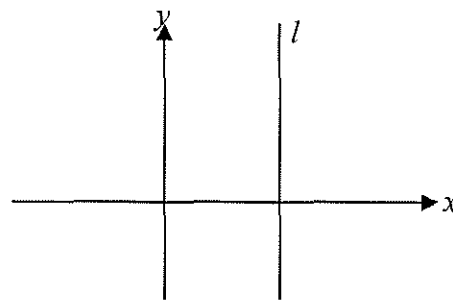
เส้นตรงที่มีความชันเป็นลบ

เส้นตรงที่มีความชันเป็นศูนย์

ความชันของเส้นตั้งไม่นิยาม

ตัวอย่างที่ 2 จงร่างเส้นตรง l ที่ผ่านจุด $(2, 3)$ และมีความชัน

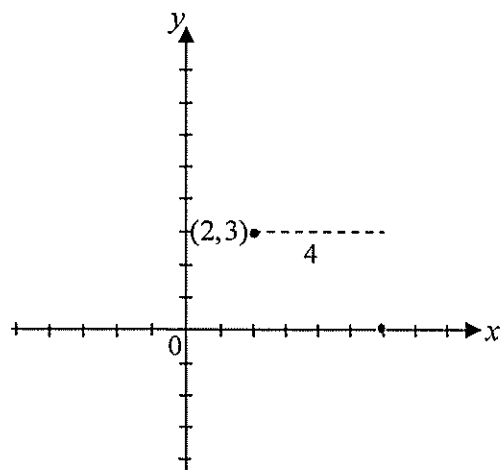
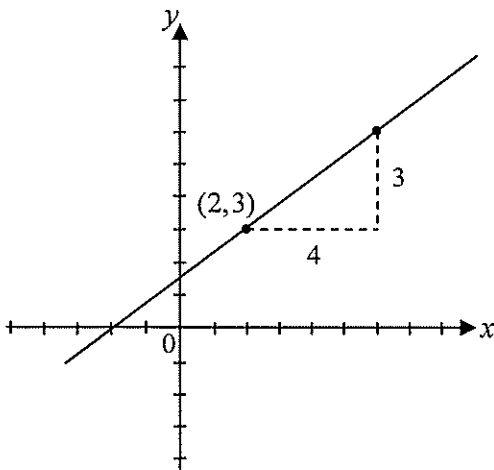
(1) $m = \frac{3}{4}$

(2) $m = -\frac{3}{4}$

วิธีทำ

(1) ความชัน $m = \frac{3}{4}$ หมายความว่า การเคลื่อนที่จากจุดใดๆบนเส้นตรง l ไปในแนวนอนทางขวา 4 หน่วย แล้วต้องเคลื่อนที่ขึ้นไปทางแนวตั้ง 3 หน่วย จึงจะไปถึงอีกจุดหนึ่งบนเส้นตรง l ดังรูป

(2) ความชัน $m = -\frac{3}{4}$ หมายความว่า การเคลื่อนที่จากจุดใดๆบนเส้นตรง l ไปในแนวนอนทางขวา 4 หน่วย แล้วต้องเคลื่อนที่...ไปทางแนวตั้ง 3 หน่วย จึงจะไปถึงอีกจุดหนึ่งบนเส้นตรง l ดังรูป

5.2 สมการของเส้นตรง

ให้ l เป็นเส้นตรง (ไม่เป็นเส้นตั้ง) ซึ่งผ่านจุด (x_0, y_0) และมีความชัน m ให้ (x, y) เป็นจุดใดๆบนเส้นตรง l พิจารณาความชันที่คำนวณจากจุด (x, y) และ (x_0, y_0) ย่อมได้

$$\frac{y - y_0}{x - x_0} = m$$

จัดรูปได้

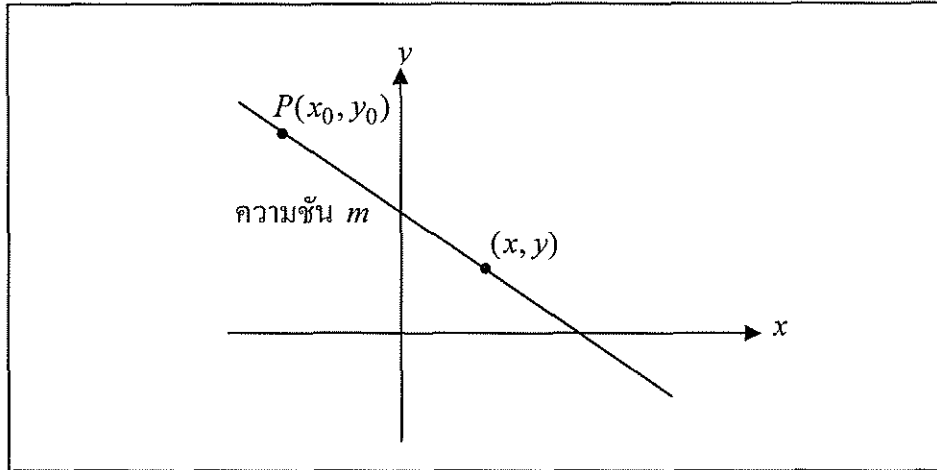
$$y - y_0 = m(x - x_0)$$

ดังนั้น สมการของเส้นตรง l ซึ่งผ่านจุด (x_0, y_0) และมีความชัน m คือ

$$y - y_0 = m(x - x_0)$$

เรียกสมการนี้ว่า รูปแบบจุด-ความชัน (point - slope form)

ตัวอย่างที่ 3 จงหาสมการเส้นตรง l ในรูปแบบจุด-ความชัน

- (1) เส้นตรง l ผ่านจุด $(3, 2)$ และมีความชัน 2
- (2) เส้นตรง l ผ่านจุด $(-4, 0)$ และมีความชัน $-\frac{1}{2}$
- (3) เส้นตรง l ผ่านจุด $(-4, 0)$ และ $(0, 4)$
- (4) เส้นตรง l ผ่านจุด $(5, -2)$ และ $(-3, 4)$

วิธีทำ

- (1) แทนค่า $x_0 = 3$, $y_0 = 2$ และ $m = 2$ ในสมการเส้นตรงรูปแบบ จุด-ความชัน ได้

$$y - 2 = 2(x - 3)$$

- (2) แทนค่า $x_0 = -4$, $y_0 = 0$ และ $m = -\frac{1}{2}$ ในสมการเส้นตรงรูปแบบ จุด-ความชัน ได้

.....

(3) คำนวณความชันของเส้นตรง l ได้

$$m = \frac{0-4}{-4-0} = \frac{-4}{-4} = 1$$

แทนค่า $x_0 = -4$, $y_0 = 0$ และ $m = 1$ ได้สมการของเส้นตรงของ l เป็น

$$y - 0 = 1(x - (-4))$$

นั่นคือ

$$y = x + 4$$

(หรือเลือก $x_0 = 0$, $y_0 = 4$)

(4) คำนวณความชันของเส้นตรง l ได้

$$m = \frac{\dots\dots\dots}{\dots\dots\dots} = \dots\dots\dots$$

แทนค่า $x_0 = \dots\dots\dots$, $y_0 = \dots\dots\dots$ และ $m = \dots\dots\dots$

ได้สมการของเส้นตรงของ l เป็น

.....
 .....

บทที่ 5 ฟังก์ชันเชิงเส้น

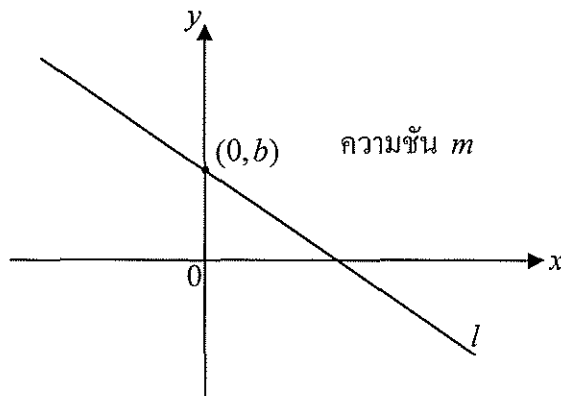
สำหรับเส้นตรง l ที่ไม่เป็นเส้นตั้ง และมีความชัน m ย่อมต้องตัดแกน y ให้จุดตัดแกน y เป็น $(0, b)$ ดังรูป เรียกค่าออร์ดิเนต b ว่าระยะตัดแกน y (y -intercept) ของเส้นตรง l โดยใช้จุด $(0, b)$ ซึ่งอยู่บนเส้นตรง l และความชัน m แทนค่าในสมการของเส้นตรงในรูปแบบ จุด-ความชันได้

$$y - b = m(x - 0)$$

หรือ

$$y = mx + b$$

ซึ่งเรียกว่า สมการเส้นตรงในรูปแบบ ความชัน-ระยะตัดแกน (slope-intercept form) ของเส้นตรง l

รูปแบบ ความชัน-ระยะตัดแกน

สมการ

$$y = mx + b$$

คือสมการของเส้นตรงซึ่งมีความชัน m และระยะตัดแกน y เท่ากับ b

บทที่ 5 ฟังก์ชันเชิงเส้น

โจทย์ จงอ่านค่าความชันและระยะตัดแกน y จากสมการของเส้นตรง l ที่กำหนดมาให้

(1) $y = -2x + 3$

ความชันเท่ากับ -2

ระยะตัดแกน y เท่ากับ 3

(2) $y = \frac{x}{4} - 2$

ความชันเท่ากับ $\frac{1}{4}$

ระยะตัดแกน y เท่ากับ -2

(3) $y = 0.5x$

ความชันเท่ากับ .....

ระยะตัดแกน y เท่ากับ .....

(4) $y = -\frac{3}{5}x - 1$

ความชันเท่ากับ .....

ระยะตัดแกน y เท่ากับ .....

(5) $y = -2$

ความชันเท่ากับ .....

ระยะตัดแกน y เท่ากับ .....

(6) $y + 2 = x - 3$

จัดเป็นรูปแบบ ความชัน-ระยะตัดแกนได้

$$y = x - 5$$

ดังนั้น ความชันเท่ากับ .....

ระยะตัดแกน y เท่ากับ .....

(7) $2y - 3x = 4$

จัดเป็นรูปแบบ ความชัน-ระยะตัดแกนได้

.....

ดังนั้น ความชันเท่ากับ ..... ระยะตัดแกน y เท่ากับ .....

(8) $3x+4y+5 = 0$

จัดเป็นรูป ความชัน-ระยะตัดแกน ได้

.....
.....

ดังนั้น ความชันเท่ากับ ..... ระยะตัดแกน y เท่ากับ .....

(9) $x-y-1 = 0$

จัดเป็นรูป ความชัน-ระยะตัดแกน ได้

.....
.....

ดังนั้น ความชันเท่ากับ ..... ระยะตัดแกน y เท่ากับ .....

(10) $2-x-3y = 0$

จัดเป็นรูป ความชัน-ระยะตัดแกน ได้

.....
.....

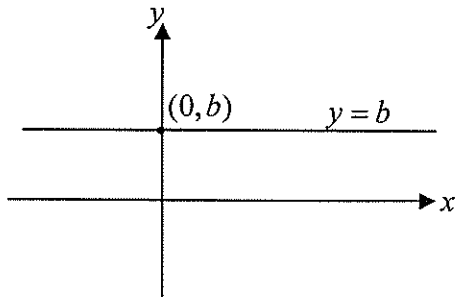
ดังนั้น ความชันเท่ากับ ..... ระยะตัดแกน y เท่ากับ .....

ถ้าแทน m ด้วย 0 ในสมการ $y = mx + b$ ทำให้ได้สมการ

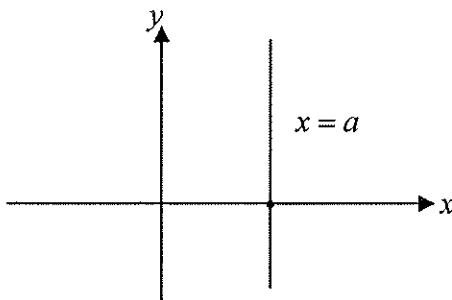
$$y = b$$

ซึ่งคือ สมการเส้นนอน (horizontal line)

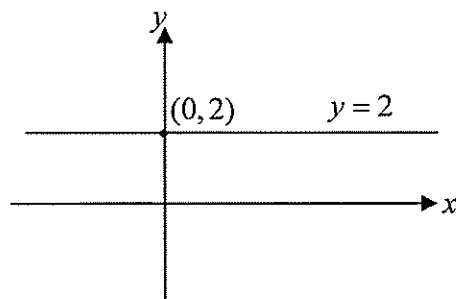
สำหรับสมการเส้นตั้ง (vertical line) ไม่สามารถแทนค่าความชัน m ใน $y = mx + b$ ได้ เพราะค่าความชันของเส้นตั้งไม่นิยาม อย่างไรก็ตาม พิกัด x ของทุกๆ จุดบนเส้นตั้งเป็นค่าคงตัว ดังนั้น สมการของเส้นตั้ง คือ

$$x = a$$

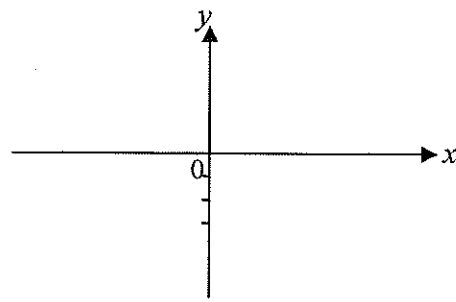
โจทย์ จงร่างกราฟของเส้นตรงซึ่งนิยามโดยสมการต่อไปนี้

(1) $y = 2$

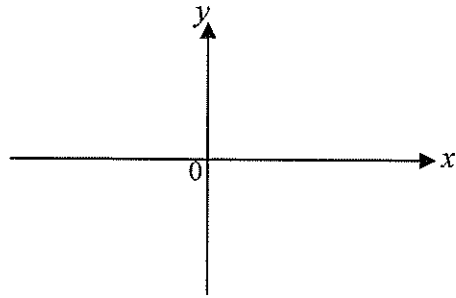

บทที่ 5 ฟังก์ชันเชิงเส้น

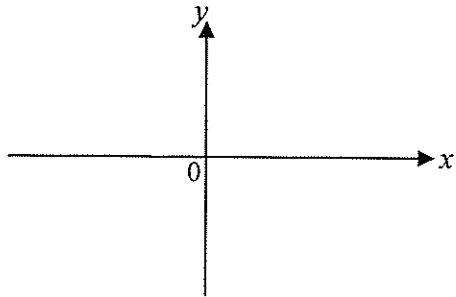
(2) $y = -3$

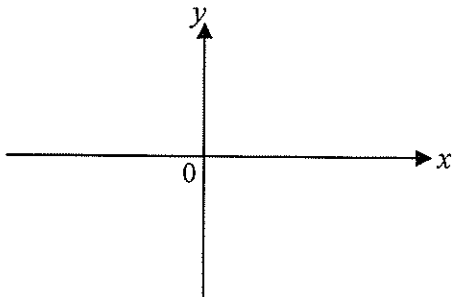
(3) $x = 0$

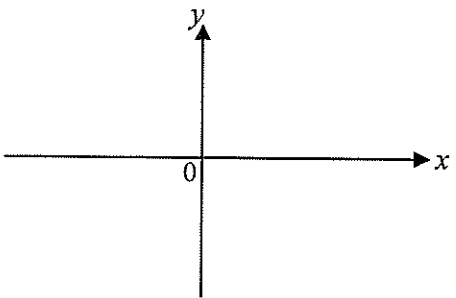
(4) $y = 0$

(5) $x = -4$

(6) $x = \pi$

ถ้าแทนค่า $y = 0$ ในสมการเส้นตรง

$$y = mx + b$$

สามารถหาระยะตัดแกน x (x -intercept) ซึ่งก็คือ แอบซิซซา ของจุดตัดแกน x ของเส้นตรงได้ เช่น

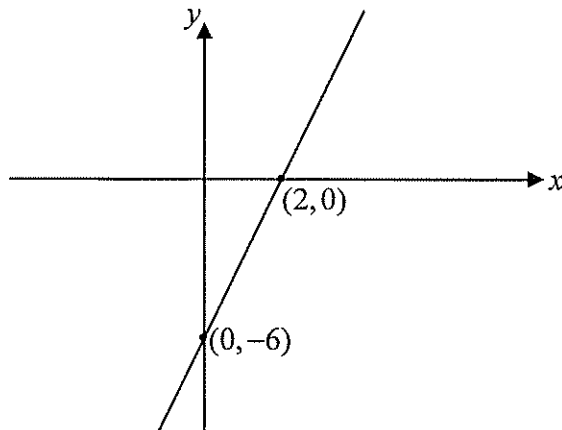
$$y = 3x - 6$$

แทนค่า $y = 0$ ได้

$$3x - 6 = 0$$

$$x = 2$$

ดังนั้นระยะตัดแกน x คือ 2

สมบัติเชิงเรขาคณิต

ให้เส้นตรง l_1 และเส้นตรง l_2 (ไม่เป็นเส้นตั้ง) มีความชัน m_1 และ m_2 ตามลำดับ

- (1) เส้นตรง l_1 ขนานกับเส้นตรง l_2 ($l_1 \parallel l_2$) ก็ต่อเมื่อ $m_1 = m_2$
- (2) เส้นตรง l_1 ตั้งฉากกับเส้นตรง l_2 ($l_1 \perp l_2$) ก็ต่อเมื่อ $m_1 m_2 = -1$

บทที่ 5 ฟังก์ชันเชิงเส้น

ตัวอย่างที่ 4 จงพิจารณา เส้นตรง l_1 และเส้นตรง l_2 ที่กำหนดโดยสมการในแต่ละข้อว่า
ขนานกันหรือตัดกัน

- (1) $l_1 : 3x - 2y - 3 = 0, \quad l_2 : 3x - 2y + 5 = 0$
 (2) $l_1 : -3x + 2y - 3 = 0, \quad l_2 : 2x + 3y - 10 = 0$
 (3) $l_1 : y = 5, \quad l_2 : y = -10$
 (4) $l_1 : x = 2, \quad l_2 : x = -\frac{1}{2}$
 (5) $l_1 : y = 5, \quad l_2 : x = 3$

วิธีทำ

- (1) เขียนสมการในรูป $y = mx + b$ ได้

เส้นตรง l_1	เส้นตรง l_2
$3x - 2y - 3 = 0$	$3x - 2y + 5 = 0$
$-2y = -3x + 3$	$-2y = -3x - 5$
$y = \frac{3}{2}x - \frac{3}{2}$	$y = \frac{3}{2}x + \frac{5}{2}$

ดังนั้น เส้นตรง l_1 ขนานกับ เส้นตรง l_2 เพราะ ความชันของ l_1 และ l_2 ต่างก็เท่ากับ $\frac{3}{2}$

- (2) เขียนสมการในรูป $y = mx + b$ ได้

เส้นตรง l_1	เส้นตรง l_2

ดังนั้น เส้นตรง l_1 ..... เส้นตรง l_2 เพราะว่า .....

- (3) เส้นตรง $l_1 : y = 5$ และ เส้นตรง $l_2 : y = -10$
 ต่างก็เป็นเส้นนอน ดังนั้น l_1 ขนานกับ l_2

(4) เส้นตรง $l_1 : x = 2$ และ เส้นตรง $l_2 : x = -\frac{1}{2}$
 ต่างก็เป็น ..... ดังนั้น .....

(5) เส้นตรง $l_1 : y = 5$ เป็นเส้น .....
 เส้นตรง $l_2 : x = 3$ เป็นเส้น .....
 ดังนั้น เส้นตรง l_1 ..... เส้นตรง l_2

□

ตัวอย่างที่ 5 กำหนดให้สมการของเส้นตรง l เป็น

$$2x - y + 6 = 0$$

จงสร้างสมการเส้นตรงในรูปแบบ ความชัน-ระยะตัดแกน ซึ่งผ่านจุด $(3, 2)$ และ

- (1) ตั้งฉากกับ l (2) ขนานกับ l

วิธีทำ เขียนสมการของเส้นตรง l ในรูปแบบ ความชัน-ระยะตัดแกน ได้

$$y = 2x + 6$$

ดังนั้น ความชันของเส้นตรง l เท่ากับ 2

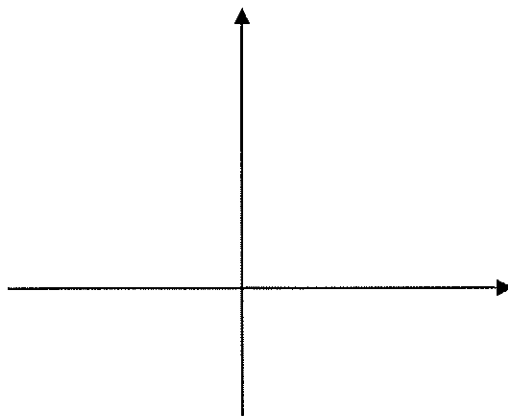
- (1) เส้นตรงที่ตั้งฉากกับ l ต้องมีความชันเท่ากับ $-\frac{1}{2}$

ดังนั้น สมการของเส้นตรงที่ผ่านจุด $(3, 2)$ และมีความชัน $-\frac{1}{2}$ คือ

$$y - 2 = -\frac{1}{2}(x - 3)$$

จัดเป็นรูปแบบ ความชัน-ระยะตัดแกนได้ $y = -\frac{x}{2} + \frac{7}{2}$

(เขียนรูปแสดง)

บทที่ 5 ฟังก์ชันเชิงเส้น

(2) เส้นตรงที่ขนานกับ l ต้องมีความชันเท่ากับ .....2.....

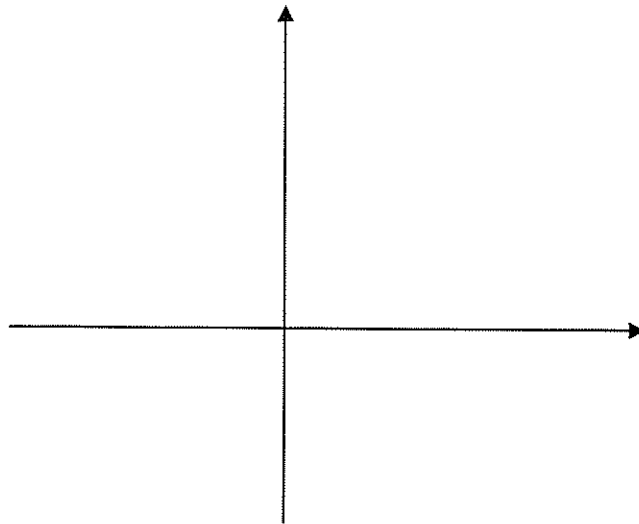
ดังนั้น สมการของเส้นตรงที่ผ่านจุด $(3,2)$ และมีความชัน .....2..... คือ

$$y - 2 = \dots 2 \dots (x - 3)$$

จัดเป็นรูปแบบ ความชัน-ระยะตัดแกนได้

$$y = 2x - 4$$

(เขียนรูปแสดง)

□

5.3 ฟังก์ชันเชิงเส้น

ฟังก์ชันเชิงเส้น คือ ฟังก์ชันในรูป

$$f(x) = mx + b$$

เมื่อ m และ b เป็นค่าคงตัว ถ้าให้ตัวแปร y แทนค่าของ $f(x)$ จะได้สมการ

$$y = mx + b$$

ดังนั้น กราฟของฟังก์ชัน $f(x) = mx + b$ คือกราฟของสมการเส้นตรง $y = mx + b$ ซึ่งคือสมการของเส้นตรงที่มีความชัน m และระยะตัดแกน y เท่ากับ b

ตัวอย่างที่ 6 จงร่างกราฟของ $f(x) = 2x - 3$

วิธีทำ $f(x)$ เป็นฟังก์ชัน ..... ให้ $y = f(x)$ ดังนั้น กราฟของ $f(x)$ คือกราฟของสมการเส้นตรง

$$y = 2x - 3$$

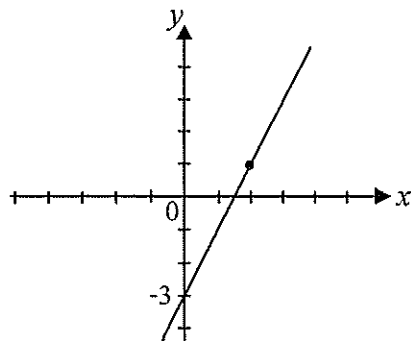
ร่างกราฟของเส้นตรง นักศึกษาหา 2 จุดใดๆบนเส้นตรงก็ลากเส้นตรงได้

จุดที่ 1 จากสมการ คือ จุดตัดแกน y $(0, -3)$

จุดที่ 2 เลือกแทนค่า $x = 2$ ได้ $y = 2(2) - 3 = 1$

นั่นคือ จุด $(2, 1)$ อยู่บนเส้นตรง

ร่างกราฟได้ดังนี้

□

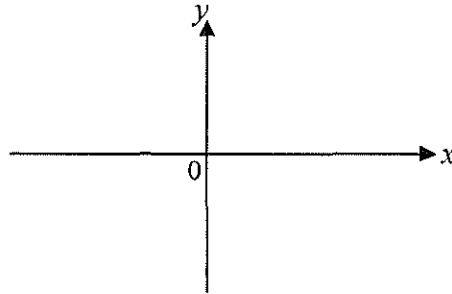
โจทย์

จงร่างกราฟของฟังก์ชันค่าสัมบูรณ์ $f(x) = |x|$

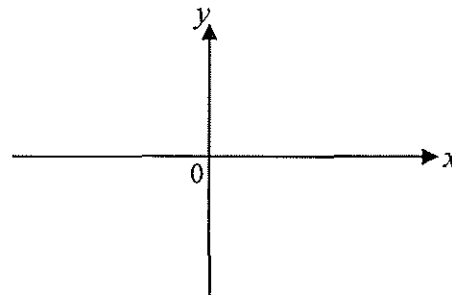
$$|x| = \begin{cases} x, & x \geq 0 \\ -x, & x < 0 \end{cases}$$

วิธีทำ

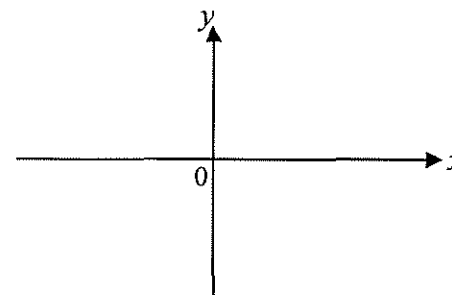
กราฟของ $y = x$ คือ

กราฟของ $y = -x$ คือ

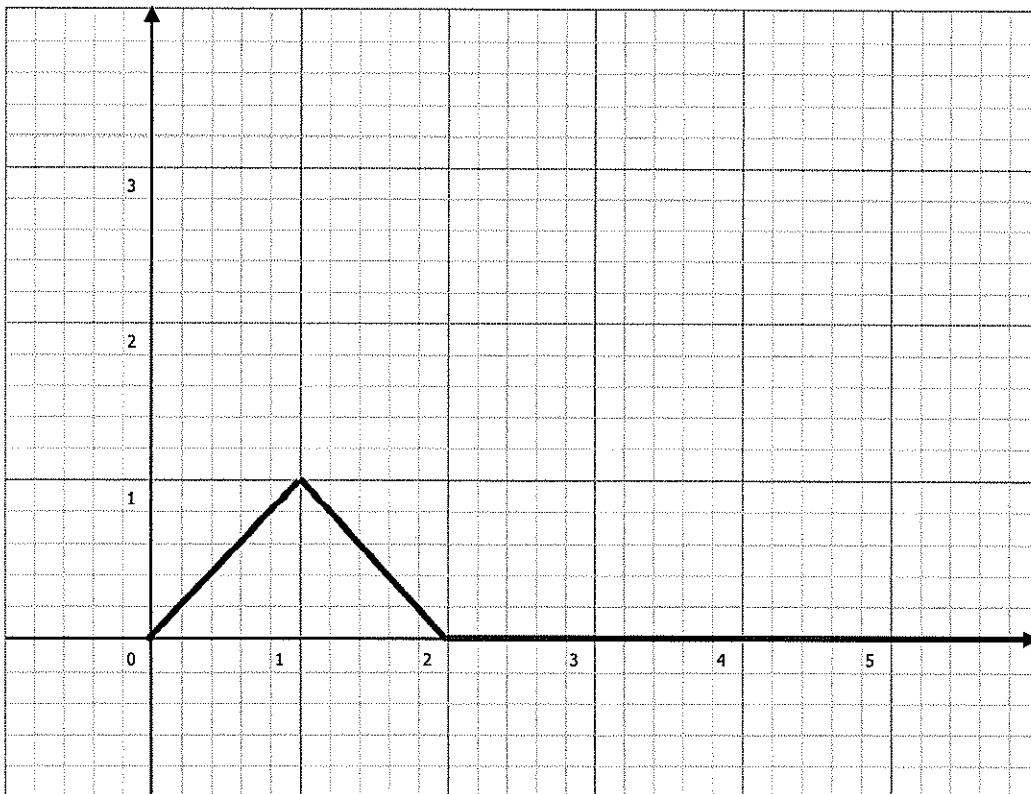

ดังนั้น กราฟของ $y = |x|$ คือ

โจทย์

จงหาสูตรของฟังก์ชัน f ซึ่งมีกราฟดังรูป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

Huettnermueller, R., *Precalculus Demystified*, McGraw-Hill, New York, 2005.

Munem, M.A. and Yizze, J. P., *Precalculus Functions and Graphs*, 5th Edition, Worth,
New York, 1990.

Stewart, J., *Calculus Single Variable*, 5th Edition, International Edition, Thomson
Brooks/Cole, Belmont, 2003.